

AFTRÖTTA, v. a. 1. Småningom trötta. — **Älv.** *Trötta af.*
AFTRÖTTNA, v. n. 1. Småningom tröttna. — **Älv.** *Tröttna af.*
AFTUBBA, v. a. 1. (föga brukl.) Genom tubbande vinna något af en person. — **Afv.** *Tubba af.*
AFTUMLA, v. n. 1. Tumla ned ifrån något. — **Afv.** *Tumla af.*
AFTUNNA, v. a. 1. (föga brukl.) Görta tunnare. — **Aftunnande**, n. 4.
AFTUNNA, v. a. 1. Aftappa ett vätmärke ur ett större lagkärl (tunna, ankare, o. s. v.). **A.** dricka ur, af en tunna. **A.** ett kärl helt och hället, till häften. — **Afv.** *Tunna af.* — *Aftunnande*, n. 4. *Aftunning*, f. 2.
AFTVAGA, v. a. **Aftvaga**.
AFTVAGNING, f. 2. Se *Aftvända*.
AFTVINA, v. n. 1. Se *Aftyna*.
AFTVINGA, v. a. 1. o. 3. (börjs som *Tvinga*) Genom våld eller hotels förmå en person att lemma från sig eller göra något. **A.** någon samtycke, underskrift, bekännelse. **A.** någon löste att verkställa en sak. — **Afv.** *Tvinga af.* — **Syn.** *Afruga, Afslöga, Afpressa.* — *Aftvingande*, n. 4.
AFVINNA, v. a. 1. Fullborda en tyning, tunna slut. — *Aftvinnande*, n. 4. o. *Aftvining*, f. 2.
AFTVÄ, v. a. 2. eller **AFTVAGA**, v. a. 3. (börjs som *Tvä*) 1) Tvätta hel och hället. Brukas mindre ofta, om mänskor och husdjur. — 2) Borttvätta. **A.** smutsen af, från fötterna. — 3) (fig.) a) Försona. *Vår Frälsare har afvägat all verklöds syndar. Ånger och bättning är a. jordna fel.* — b) *A. en ankagelse, en beskyllning, rättfärdiga sig derför.* — **Afv.** *Tvä och Tväga* (för hem. 2).
AFTVÄNDE, n. 4. Handlingen, då man afstyr.

AFTVÄTTA, v. a. 1. 1) Genom tvättning borttaga, fräskilja. **A.** fläckarna af, från ett bord. — 2) Tvätta något helt och hället. **A.** ett bord, ett skäp, möblerna i ett rum. — 3) (fig.) **Se Aftvå, 5. b.** — **Afv.** *Tvätta af.* — *Aftvättande*, n. 4. o. *Aftvättning*, f. 2.

AFTYNA, v. n. 1. Småningom tyna, förlora kraft och Hf. (Fig.) *Handeln a-r.* — **Afv.** *Tyna af.* — *Aftynande*, n. 4. o. *Aftyning*, f. 2.

AFYSTA, v. a. 1. Småningom tystna. — **Afv.** *Tysta af.* — *Aftystande*, n. 4.

AFYSTYNA, v. n. 1. Småningom tystna. — **Afv.** *Tystna af.* — *Aftystnande*, n. 4.

AFTAG, n. 5. Handlingen, då man aftagar. Brukas om krigsfolk, processioner och skämtstrupper, om flera personer, som till fots följs åt ifrån ett ställe. — **Syn.** *Aftagande, Attmarsch, Attropande.*

AFTÄGA, v. n. 1. Bortgå i tägande trupp, tågvise. Brukas om krigsfolk och processioner, äfvensom skämtstrupper. — **Afv.** — **Syn.** *Aftmarsch, Astroppa.* — **Afv.** (fam.) *Tåga af.* — *Aftägande*, n. 4.

AFTÄCKA, v. a. 2. 1) (egentl.) Taga taket af, åt ett hus. — 2) Taga täckselnet, beteckningen af något. **A.** en staty, ett batteri. — **Afv.** *Täcka af* (i lägre språk). — **Syn.** *Blotta.* — *Aftäckande*, n. 4. o. *Aftäckning*, f. 2.

AFTALJA, v. a. 2. 1) Medelst knif (egentl. töljknif) skräva tvärs af. *Man måste a. den här köppen i ändan, emedan han dr för läng.* — 2) Medelst knif affalka eller göra tunnare. — **Syn.** *Afskreta, Aflästa.* — 3) Med knif afskilja en del ifrån ett helt. **A.** ett stycke af än-

dan på en häpp. **A.** kanterna på en trädbit. — **Afv.** *Talja af.* — *Aftaljande*, n. 4. o. *Aftälning*, f. 2.
AFTARA, v. a. 2. Småningom tära.
AFTÄRD, a. p. 2. Se *Afmerglad*.
AFTOÄ, v. a. o. n. 1. Se *Afflenda*.
AFTÖMMA, v. a. 2. 1) Utslä en del af innehållet i ett kärl. Har till objekt så väl käret som innehållet, både i denna och följande bemärkelse. **A.** ett kärl till häften. **A.** litet ur en vattuså. — 2) Helt och hället tömna. **A.** en tunna. **A.** alt vinet ur faten. — **Afv.** *Tömma af.* — **Syn.** *Se Tömma.* — *Aftömmande*, n. 4.
AFTÖMING, f. 2. 1) Handlingen, då man aftömmar. — 2) Själva det aftömda.
AFUND, c. 5. sing. Känsla af olust vid åsynen af andras lycka, frangång, fördelar. **Hysa, bär a. till någon för hans rikedom.** Hennes skönhet väckte alla fruntimmers a. — **Syn.** *Afundsamhet, Afundsjuka, Missunnsamhet, Svartsjuka.*
AFUNDAS, v. a. 1. (Egentl.: ej unna) Erfara en känsla af olust vid åsynen af andras lycka, frangång, fördelar. **A.** någon hans rikedom. *Han a-s, är a-d af alla för sina utmärkta naturgåvor.* — I aktiv mening brukas denna ordform mindre, än:
AFUNDAS, v. d. 1. Se *Afunda*. *Jag kan ej annat än a. honom hans gjorda eröfring.* Många a-dees på honom för den ynnest, han åtnjöt vid hofvet. — **Syn.** *Missunna.*
AFUNDSAM, a. 2. 1) Af naturen fallen för afund. *En a. naturs, karakter, mänsklig.* — 2) Som uttrycker, röjer, tillkännagifver afund. **Se med a-mma blickar.**
AFUNDSAMHET, f. 3. Fallenhet för afund, afundsamt natur. — **Syn.** *Se Afund.*
AFUNDSAMT, adv. På ett afundsmärt sätt, med afund.
AFUNDSFULL, a. 2. Uppfylld af afund, i hög grad afundsjuk.
AFUNDSJUK, a. 2. 1) Som är intagen af afund till någon. **A.** vara a. på sin meditfläre för hans framgång. — 2) Afundsam (i bem. 4). *Det är en a. mänsklig.* — 3) Som ej unnar andra något, det man sjelf äger. *Han är mycket a. om sina böcker. Du kan icke tro, hvad han är a. om sin fästmo; man får ej ens se på henne.* — **Syn.** *Afundsam, Missunnsam, Svartsjuk.*
AFUNDJSJUKA, f. 4. sing. Afund eller afundsamhet i hög grad.
AFUNDSMAN, m. 5. pl. — män. Person, som bär afund till en annan. *Jag hoppas, att mina a-män en gång skola komma på skam.*
AFUNDSVÄRD, a. 2. 1) Värd att afundas. *En a. mänsklig, tycka.* — 2) Förträflig, utmärkt. — **Syn.** *Se God, Lycklig.*
AFVAKTA, v. a. 1. (Egentl.) hålla väkt, för att invänta, påpassa något. Vänta på inträffandet af någon viss händelse, med tanken fastad på något särskilt syfte. *Jag a-r med otålighet hans ankomst, då jag kan få förlära mig.* **A.** tillfälle att utföra sin plan. — Ordet nyttjas icke väl med person till objekt. — **Syn.** *Se Vänta.* — *Afvaktan*, f. sing. indef. o. *Afvakta*, n. 4.
AFVALKA, v. a. 1. Fullända valkningen (t. ex. af kläde). — *Afvalkande*, n. 4. o. *Afvalkning*, f. 2.
AFVALSA, v. a. 1. Fullborda valsningen af ett visse quantum (t. ex. plåtar). — *Afvalsande*, n. 4. o. *Afvalsning*, f. 2.

AFVAND, a. p. 2. Som aflagt en vana. — **AFVANDRA**, v. n. 1. (föga brukl.) Vandra bort. — *Vanligare Vandra af.*
AFVÄG, f. 4. sing. (brukas alltid i defin. form). Den sidan af en sak, som brukas inuti vänd, emedan den på ett eller annat sätt är sämre, än utsidan eller den rätta, såsom denas kallas. — **Syn.** *Alvigsida, Sömsida, Luggsida, Fodersida, Balksida.*
AFVIGHET, f. 5. Egenskapen att vara afvig (helst i fig. bem.). *Hans a. emot mig är så stor, att ...*
AFVIGRIDA, f. 4. *Se Afveiga.*
AFVIGT, adv. Tafatt, dumt. *Bära sig a. åt. Gå a. till väga.*
AFVIKA, v. a. 3. (börjs som *Vika*) 1) Lägga ivi veck. *A. serveler.* — 2) Lägga någonting åt sido i veck. — 3) Vika till märke, t. ex. i en bok. — 4) Vika något så, att det brister. — **V. n. 4)** Kröka af från en väg. *A. till venster ifrån en gata, en väg.* — 2) (fig.) *A. frän, övergivna. A. frän sin pligt, från det rätta, från dygden, rätteisan.* *A. från en lärda, en tro, ett system, ett parti.* *A. från sitt ämne.* — **Syn.** *Aflägga, Affalla.* — 5) Olofligen lemma en ort. *A. från, ur staden, från orten, ur förgeset, ur riket.* — **Afv.** *Vika af.* — **Syn.** *Se Rymma.* — *Afvikande*, n. 4.
AFVECKLA, v. a. 4. Åter veckla upp och borttaga hvad som varit veckladt omkring något. *Han till objekt både det, som vecklas upp, och det, hyaromkring det varit veckladt.* — **Afv.** *Veckla af.* — *Afvecklande*, n. 4. o. *Afveckning*, f. 2.
AFVEEL, m. 2. sing. 1) Afföda af husdjur. *Lägga på a.* uppföda a. af boskapdjur eller fjäderflock. — **Syn.** *Se Afkomma.* — 2) Ras af husdjur. *Kor, får, höns af god a.* — 3) (föga brukl.) Affastning af jordgördem. — **AFVELSAM**, a. 2. Som lemmar mycken afvoda. *Ett a-t djurslächte.* — **Syn.** *Se Fruksam.*
AFVELSAMHET, f. 3. Egenskapen att vara afvolsam. — **Syn.** *Se Fruksamhet.*
AFVELSGÅRD, m. 2. Gård, der boskap sköttes och underhålls, och som ej behos af ägaren, utan antingen är utarrenderad eller lagd i bruk jemte ägorna på en annan.
AFVELSKAKA, f. 4. Kaka i en bikupa, med ävel eller puppor uti.
AFVELSKUPA, f. 4. Bikupa, ämnad för ny ävel.
AFVELSPIPA, f. 4. Pipa i en vaxkaka, som innesluter en puppa till ett bi.
AFVENBOK, f. 2. pl. — *bokar.* Trädslag af som. Hängblommige, äfven kalladt Hvitbok; växer i södra Sverige, och virket är isymerhet förträfligt till machinelar. *Carpinus betulus.*
AFVERKA, v. a. 4. Tillverka ett visst större quantum af en vara. Brukas isymerhet om brännvin o. d. *Han a-r 1000 kanner om dagen.* — 2) *A. spannmål till brännvinen, använda till brännvinbränning.* — 3) (hosfl.) Med verkjern borttaga inne yan af hoven inunder foten. — 4) *A. skog, göra skogsåverkan.*
AFVETRA, v. a. 1. (börjs som *Veta*) Hafva kämpmed af. *Jag har icke a-t förhållandet.* — **Afv.** *Veta af.* — **Syn.** *Se Veta.*
AFVEXLA, v. a. 1. 1) Låta vexla om. *A. lösning med promenad.* — 2) (föga brukl.) Genom vexling erhålla (mynt eller sedel) af någon. *Jag a-de honom vid detta tillfälle ett gammalt märkvärdigt guldmyntr.* — **V. n.** *Vetla vexvis.* — **Afv.** *Vetla af.* — *Afvexlande*, n. 4. (för v. a. t. o. v. n.) *[Afväxla.]*
AFVEXLANDE, a. p. 4. Omverxlande. — 2) Vexelvis verkande. *[Afväxlande.]*
AFVEXLING, f. 2. 4) Omverxling. — 2) Verkning eller ombyte vexelvis. *[Afväxling.]*
AFVIG, a. 2. (gamla formen: *Afvoq*) 4) Ut och in vänd. *Bära skinnpelzen a. Pädragra strumporna a-a.* — 2) Säges om den invändiga sidan af en sak, i motsats till den yttre, då den sednare af naturen är vänt utåt, eller bruket fördrar att bärer den sätt. *A-a handen.* *Bära nattkappan a.* (Fig.) *Bära afvoq sköld, göra uppör.* — 3) (fig.) Oberen, ovänlig, ovillig. *Vara a. emot någon.* — 4) (fig.) Bakvänd, förvänd, tafatt. — **AFVIGA**, f. 4. sing. (brukas alltid i defin. form). Den sidan af en sak, som brukas inuti vänd, emedan den på ett eller annat sätt är sämre, än utsidan eller den rätta, såsom denas kallas. — **Syn.** *Alvigsida, Sömsida, Luggsida, Fodersida, Balksida.*
AFVIGHET, f. 5. Egenskapen att vara afvig (helst i fig. bem.). *Hans a. emot mig är så stor, att ...*
AFVIGRIDA, f. 4. *Se Afveiga.*
AFVIGT, adv. Tafatt, dumt. *Bära sig a. åt. Gå a. till väga.*
AFVIKA, v. a. 3. (börjs som *Vika*) 1) Lägga ivi veck. — 2) Lägga någonting åt sido i veck. — 3) Vika till märke, t. ex. i en bok. — 4) Vika något så, att det brister. — **V. n. 4)** Kröka af från en väg. *A. till venster ifrån en gata, en väg.* — 2) (fig.) *A. frän, övergivna. A. frän sin pligt, från det rätta, från dygden, rätteisan.* *A. från en lärda, en tro, ett system, ett parti.* *A. från sitt ämne.* — **Syn.** *Se Rymma.* — *Afvikande*, n. 4.
AFVILKELSE, f. 5. 1) Handlingen, då man afvikar från väg, ort, ämne, o. s. v. *Göra en a.* — **Syn.** *Asprång, Alsteg; Rymning; Fel.* — 2) (fig.) Sägen om hvad som utgör undantag ifrån allmän regel. — **Syn.** *Anomali.*
AFVIKNING, f. 2. 4) Handlingen, då man afvikar, i detta verbs, både aktiva och neutrata betydelse. — 2) Själva det afvikta (för v. a.). — 3) Krökning på en väg.
AFVINDA, v. a. 4. 1) Genom uppvisning afflyta tåg, linor o. s. v. från det, hvaremkring de varit vindrade. — 2) (i allmänhet) Afveckla, avrulla. — **Afv.** *Vinda af.* — *Afvindande*, n. 4. o. *Afvinding*, f. 2.
AFVINNA, v. a. 5. (börjs som *Vinna*) Viuna något af en person. *A. någon priset i en täflingsstrid.* *Han har afvinnut mig 10 R:dr på spel.* — **Afv.** *Vinna af.*
AFVIRA, v. a. 4. Uppveckla och borttaga något, som varit virade omkring ett annat. — **Afvisa**, v. a. 4. 1) Visa bort ifrån sig. *A. någon på godt märke.* *A. någon med snidsor.* *A. rättsökande, vägra att uppläga ett mål till afgrända vid domstol.* — **Syn.** *Affora, Alfred, Alsnosa.* — 2) (fig.) Afslå. *A. en begyran, ett förslag.* — **Afv.** *Visa af.* — *Afvisande*, n. 4. o. *Afvising*, f. 2.
AFVISARE, m. 5. Liten uppstående sten utanför hus vid en gata, för att hindra åkdon att skada muren.
AFVISKA, v. a. 4. Medelst visa borttaga något ifrån yan af en sak. *A. dam, skräp af, från möblerna.* — 2) Medelst visa reingöra. *A. en soffa.* — **Afv.** *Viska af.* — *Afviskande*, n. 4. o. *Afviskning*, f. 2.
AFVISPA, v. a. 4. Vispa, tillräckligt; fullborda vispningen af något. — **Afv.** *Vispa af.* — *Afvispande*, n. 4. o. *Afvispning*, f. 2.
AFVISSNA, v. n. 4. 1) Smägningom förvisnna. — 2) Vissa och affalla. — **Afv.** *Vissna af.* (i bem. 4) *Afvissnande*, n. 4.
AFVITA, a. objältigt. Från vettet, rubbad till sina simen. Ordet brukas mest i lagstift. — **Syn.** *Se Vansinnig.* — **Adv.** Tokigt, förvänt. — **Avitा.**

AFVITTRA, v. a. 4. (lagt.) *A. sina barn*, innan man träder i nytt gifte, till domstol intemps uppifört på den del af qvarlätenskapen efter dén afdne mannen eller hustrun, man är skyldig barnen af första giftet. *A. dgojord*, från ett hemman afskilje sänd mark, som det besitter utöver sin rätta rågång eller har utöfver sitt hemmantsibhol. *A. kronoskog från angränsande ägor*, genom rågång afskilje den. — *A. vittrande*, n. 4.

AFVITTRA, v. n. 4. (kem.) Genom vitring affalla. — *A. svittrande*, n. 4. o. *A. svittring*, f. 2.

AFVITTRING, f. 2. (lagt.) 4) Handlingen, då man avvitrar; se *Afvittra*, v. a. — 2) Se följ. o. — Ss. *A.-sörförvtning*.

AFVITTRINGSINSTRUMENT, n. 5. o. 3. Laga handling, som innehåller föreskriven uppift angående egendom eller jord, hvilken blifvit avtivrad.

AFVOG, **AFVUG**, m. fl., se *Afcig*, m. fl.

AFVRIDKA, v. a. 4. 1) Genom vrückning afbryta. — 2) Genom vrückning fränlossa, fränstilja. — *Afv. Vridka* af. — *A. fridkande*, n. 4. o. *Afridkning*, f. 2.

AFVRIDA, v. a. 5. (börjes som *Vrida*) 1) Vrida los en del ifrån ett hett. *A. ett nyckelaz*. *A. halsen af en duska*. — 2) Vrida något så, att det går af. *A. en nyckel*. — *Afv. Vrida* af. — *Afvrida* de, n. 4. o. *Afridning*, f. 2.

AFVRAKA, v. a. 5. Vräka ned af något. — *Afv. Vräka* af. — *Afräkande*, n. 4. o. *Afräknings*, f. 2.

AFVÄG, m. 2. 1) Väg, som alviker ifrån en större, allmänna. *Emellan dessa gästgivaregårdar öro många a-ar ifrån landsvägen*. — *Syn. Biwäg*, *Sidoväg*. — 2) Orñt väg, på hvilken man inkommer ifrån den rätta. *När jag for till Uppsala, råkade jag komma vilse på en a.* — 3) (fig.) Afvikelse från det rätta, sanna, eller ifrån ämnet.

AFVÄGA, v. a. 2. 1) Genom vägning afskilje en viss myrkhet af en vara, af ett ämne, från det hela. *A. 15 marker köft af en baksjärding*. — 2) (landt.) Med tillhjælp af så kallade *Afvägningsinstrumenter* utróna höjden eller sluttningen af en mark. — 3) (fig.) Noga öfverväga. *A. skål, inkast*. *A. alla omständigheter*. *A. sina ord på guldvikt*, yttra sig med yttersta försigtighet, nogrämmhet eller granlagenhet. — *Afv. Väga* af. — *Afvägande*, n. 4. o. *Afvägning*, f. 2.

AFVÄGES, adv. o. a. Se *Afsides*.

AFVÄLTA, v. a. 4. Välta ned af något. *A. säckar, packor af, från ett lass*. (Fig.) *A. en beskyllning*, o. s. v., rättfärdiga sig. — *V. n. Nedrulla*. Säges om säckar, packor o. d. — *Afv. Välta* af. — *Afvällande*, n. 4. (för v. a. o.) *Afvältnings*, f. 2. (både för v. a. och v. n.)

AFVÄNDA, v. a. 2. Vända bort. *Detta a-nde hans blickar ifrån taflan*. — 2) (både egentl. o. fig.) Afvaja. *A. ett hugg, en värjstöt, ett slag*. (Fig.) *A. en olycka, en skandal, en sara*. *A. en anklagelse, missstankar*. — *Syn. Se *Hindra**. — 3) (fig.) Afleda, förmå att öfvergiva. *A. någon ifrån ett beslut, en tanka, en föresats, ett företag*. — 4) (fig.) Görä obenägen. *Detta a-nde folkets sianen ifrån honom*. *A. sinnena, från sig*. — *Afvändande*, n. 4.

AFVÄNJA, v. a. 2. (börjes som *Vänja*) Komma någon att öfvergiva en vana. *A. någon ifrån att supra brännvin*. *A. ett barn, vänja ett barn ifrån bröstet*. — *A. sig*, v. r. Öfvergiva en

vana. *A. sig ifrån tobak, ifrån att tugga tobak*. — *Afv. Vänja* af. o. *Vänja sig* af, i hvilken sednare form man även för ett infinitiv säger: *V. sig af med*, t. ex.: *Han har vant sig af med att snusa*. — *Afvänjande*, n. 4.

AFVÄPNA, v. a. 4. Se *Afpida*.

AFVÄPNA, v. a. 4. Fräntaga någon dess vapen; *afv. twinga en trapp att nedläggja vapen*. — 2) (fig.) Blidka. *A. ens vrede*. — *Afväpnande*, n. 4. o. *Afväpning*, f. 2.

AFVÄRJA, v. a. 2. 4) Avvända verkan af ett anfall; varja sig för något eller något, som hotar till lif efter lem. *A. ett anfall*. *A. en fiende*. *A. ett hugg, ett slag, en värjstöt*. — 2) (fig.) Afbulta verkan af någonting hotande. *A. en olycka, en sara*. — *Syn. Se *Hindra**. — *Afvärjande*, n. 4.

AFVÄRKA, v. n. 2. Affala till följe af ytterlig värk. *Nageln a-rker stundom genom fulslag*. — *Afv. Värka* af. — *Afvärkande*, n. 4.

AFYNGLA, v. a. 1. (söga brukl.) Se *Yngla* af sig.

AFYTTERLIG, a. 2. Som kan afyttras.

AFYTTERLIGHET, f. 3. Egenskapen att kunna afyttras.

AFYTTRA, v. a. 1. Afhända sig ågande rätten till något. *A. en vara, en egendom*. — *Syn. Se Salja*. — *Afyttande*, n. 4. o. *Afytring*, f. 2.

AFYXA, v. a. 1. (tim.) 1) Med yxa borthugga från ytan af något. — 2) Groflugga.

AFÅKA, v. n. 3. Halka, glida ned af. — Bättre *Åka* af. — *Afåkande*, n. 4.

AFATA, v. a. 3. (börjes som *Afa*) 1) Uppåt något, som befinner sig på ytan af en sak. *A. barken på ett träd*. *A. skinnet på sötgröt*. *Barnar häfca afätit den växande sädan på äkern*. *A. knoparna, bladen på en buske*. Objekten kan även vara sjelfva saken, hvarifrån det åtes, t. ex.: *A. ett blomkålshusfod, så att endast stocken är qvar*. *A. en buske*. — 2) (söga brukl.) Uppåt en del af ett visst helt. — *Afv. Åta* af. — *Afåtande*, n. 4. o. *Afötning*, f. 2.

AFOSA, v. a. 2. Ösa bort en del af innahället i ett kär. — *Afv. Ösa* af. — *Afösande*, n. 4. o. *Afösning*, f. 2.

AG, m. sing. Ett groft grässlag, som förekommer i kärr och mossar. *Schoenus mariscus*.

AGA, m. 2. Benämning hos Turkarna på bofålhavare i allmänhet.

AGA, v. a. 4. 1) Enskilt bestraffa en folande på något sätt, som förforskar kroppsmärt, och i afsigt att förbättra honom. Brukas mest om barn och dem, som stå under husfaders eller husmoders uppsigt. — *Syn. Se Straffa*. — 2) (trädg.) Afskräka allt för ymniga grenar, qvistar eller utskott på träd eller buskar. — *Agnande*, n. 4.

AGA, f. 1. sing. Enskilt bestraffning, som tilldelas en felande. Jfr. *Aga*, v. a. — *Syn. Se Straff*.

AGATE, -åt, m. 5. (mineral) En flintart med höga och vackra färger, som är halft genomsiktig, glänande i brottet, och antager skön politur.

AGAVE, -ga-, m. sing. (bot.) Mexikansk växt, sällan kallad *Hundrådrig Aloë*, som hos oss ofta är orangerier, der den sällan blommar, men skjuter då på några dagar en flera färmars hög stängel med tusental blommor. *Agave americana*.

AGELÖS, a. 2. Som icke fått eller icke får nödig aza. Brukas söga, utom i ordspråket: *Den agelös lefver, han åretlös dör*.

AGENS, ågåns, n. 3. plur. *Agentier*. Verkande medel. Brukas i filosofi, medicin och kemi.

AGENT, ejjänt, m. 3. 4) Person, som besörjer en annans ärenden, emottagit några särskilda uppdrag af en regering, en embetsmyndighet, ett bolag, eller af en enskilt man, som har många och vidlyftiga affärer. *Styréns*, *polisens* a-er. *Politiska* eller *diplomatiska* a-er. *Han är a. för det handelshuset*. — *Syn. Uttskickad, Ombud*. — 2) (i elak mening) Heilig handiklare i någon dalgång sak.

AGERA, v. a. o. n. 4. 4) Spela en roll i ett skädespel. *Han a-de Don Juan*. *Hon a-r ganska bra*. — 2) (fig.) Gifva sig ut för, vilja gälla för. *A. filosof, narr, stor herre, förnäm*. — V. n. 4) Verka. *Elden a-r på alla metallar*.

Detta läkemedel a-r på tungorna. — 2) Utföra en rättegång. *A. för, emot någon*. — 3) (i militärspråket) Förchafa en krigsrörelse. — *Agerande*, n. 4.

AGERING, f. 2. 4) Handlingen, då man age-rar. — 2) Verkning.

AGERSILKE, n. 4. sing. (bot.) En ört af valmosläget. *Papaver Argemone*.

AGG, n. 5. 4) Stickande smärta, gentl. af tagg, törne o. d. (både fysisk och moralisk, dock mest det sedan). *Känna a. i foten*. *Samvetets a.* — 2) (fig.) Gammalt och inrotat hat. *Bära a. till någon*. *Vara full af a.* — *Syn. Se Hat*.

AGGA, v. a. 4. Förforsaka en stökande smärta. *Jag har fått en törntagg i foten, som mycket a-r mig*. — 2) (fig.) Plåga, qvälja (i moraliskt afseende). *Bekymmer a. mitt sinne*. *Samvetet a-r honom*. — *Aggande*, n. 4. o. *Aggning*, f. 2.

AGGRÄVERA, v. a. 4. Föryärra, försävra.

AGGREGAT, n. 5. o. 5. Ett helt, uppkommet genom tillfällig sammanhopning af flera jemte bvarandra bestående delars sammangytring.

AGIO, åschio, n. 4. sing. Mellangilt, som erlägges, då man utbyter en sämre myntsort emot en bättre. *Uppgård, Vexlarvyrde, Vexlarelö*.

AGIOTAGE, åschiotasch, n. 5. sing. Handel eller ocker med agio. *Vexelhandel*.

AGIOTERA, åschiotéra, v. n. 4. Drifya aktie- och penninghandel. — 2) (i elak mening) I vexelhandel taga högre än lagligt eller billigt agio. — *Agiotande*, n. 4. o. *Agiotering*, f. 2.

AGIOTOR, åschiotör, m. 5. En som drifar aktie- och penninghandel. *Vexelhandlare*.

AGN, n. 5. Lockhete, som sättes på krok, vid fiske. *Sätta a. på krocken*. *Locka med a.*

AGN, m. 2. o. n. 5. (bot.) Benämning på kvart och ett af de skal, hvilka tillsammans bildar hylsan, som omsluter blomman på gräs- och sädesslag. Brukas äfv. i samma mening, sedan sedan blifvit urträskad. — *Agnar*, m. 2. pl. Skräp af urträskade ax och småhalm.

AGNAT, aggnat, m. 5. Blodsförvandt på svärdsidan.

AGNBLOMMIG, a. 2. (bot.) Som har sina blommor omslutna af agn.

AGNIBORST, n. 5. (bot.) Borst i ändan på agn.

AGONI, ---i, f. 5. Dödskamp, själtag.

AGRAFF, -äff-, m. 5. Fruntimmerpåhäng.

AGREFABEL, -äbl-, a. 2. Angenäm, behaglig.

AGREERA, v. a. 4. Upptaga en person till ledamot i en akadem. i ett lärdt samfund.

AGRIKULTUR, ---ür, f. 5. sing. Åkerbruk.

AGRONOM, agronóm, m. 3. En som är kunnig i landbruksvetenskapen.

AH! int. 4) Utrop, som betecknar glädje, smärta, sorg, förundran, kärlek, m. m. Nastan detesamma som *Ack*, men har ett finare uttryck. *Ah, hvad det gläder mig att återse dig!* *Ah, hvad det gör ond!* *Ah, så ledsumt!* *Ah, så vacker!* *Ah, min engel!* — 2) Brukas stundom endast, för att gilja meningen större eftertryck. *Ah, min fru, tro ej det*.

AHA! int. Brukas, för att starkare uttrycka förvirring eller ironi. *A., min herre, är ni hemma der?* *A. står det så till?* *A., skolmästaren är framme nu igen!*

AIS, n. sing. (i musik) A, sänkt en half ton.

AJ, m. 2. sing. Ett djursläkte, äfven kalladt Sengångaren ell. Trögdjuret. *Brädopus*.

AJ! int. 4) Utrop, för att beteckna smärta, rådska, medlidande, häpenhet. *Aj, hvad det gör ond!* *Aj, så rådd jag blef!* *Aj! nu går det på tok för honom!* — *Syn. Aj ej! Oj ej! Uff!*

— 2) Brukas skämtvis, för att uttrycka en lättad smärta, tillgjord rådska eller en ironisk mening. *Aj! du lilla skämn, som pipar mig så der!* — Nyttjas ofta fördubblat eller tredubblat, för att gilja meningen mer eftertryck, t. ex.: *Aj, aj, min herre!* och det är ni, som så mycket skryter af er är ärlighet! *Aj, aj, aj, min lilla vän,* är det så fatt!

AJUSTERA, aschystiera, v. a. 4. Bringa i ordning. *A. sig*, ordna sina kläder och sitt hår.

AKACIA, akacia, f. 5. (bot.) Ett träd- och busksläkte i tropikländerna, tillhörigt Artikidväxternas familj. *Acacia*.

AKADEMI, ---mi, f. 5. 4) Af staten inrättad högre undervisningsverk, der lärare, som kallass professorer, hålla offentliga föreläsningar i språk, vitterhet och vetenskaper. *Kallas äfv. Högskola, Universitet*. — 2) Offentlig lärdomsanstalt af högsta ordningen för någon viss gren af vetenskap eller skön konst, t. ex.: *Krigs-Akademii, Mälar-Akademii, Musikalisk Akademii*, o. s. v. — 3) Samfund af vetenskaps- eller vitterhets-idkare, som ickie lemnar omdelbar undervisning, utan är stiftadt endast i och för vetenskapens eller vitterhetens förkrafa, t. ex. i Sverige: *Svenska Akademien*, *Vetenskaps-Akademien*, *Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademien*. [Academi, Academie.]

AKADEMIKUS, m. 2. ell. **AKADEMIKER**, m. 3. 1) Lärare vid ett universitet. — 2) Ledamot af en akadem. [hem. 2]. — 3) (fil. hist.) Benämning på Platoss lärjungar.

AKADEMISK, a. 2. Som tillhör eller har afseende på en akadem. [Academisk.]

AKADEMIST, ---misst, m. 5. Ledamot af en akadem. [hem. 2 o. 3]. [Academist.]

AKJA, se *Ackja*.

AKLEJÄ, se *Ackleja*.

AKROBAT, akrobát, m. 5. Lindansare.

AKROMATISK, a. 2. (opt.) Säges om synglas, som visa föremålen i deras naturliga färger, ej med främmande.

AKROSTIK, akrostijk, n. 5. ell. **AKROSTICHON**, akrostikán, pl. — *sticha*. Litet poetiskt stycke, hvori versernas begynnelse- eller ändelsebokstäver bildar namnet på den person eller sak, hvarton de handla.

AKT, m. sing. objältigt. 4) Uppmärksamhet, omsorg. Ordet brukas endast i åtskilliga ordställt, i förening med något verb. *Gifva akt på*, faste uppmärksamhet på; äfv. bevakा, hafva ögo-

nen på, observera någons handlingar. *Gif a.* militärtiskt lystringsord före ett kommandoord. *Taga i-a.*, se *Iakttaga*. *Taga tiden i a.*, vara noga om tiden, hushålla med, väl använda sin tid. *Taga sin värighet i a.*, ej nedslatta sin värdighet genom någonting opassande. *Taga sin person i a.*, vara mån om sitt anseende. *Taga tillfället i a.*, passa på rätta stunden för en saks utförande. *Taga sig i a.*, akta sig, vara rädd om sig; åfv. passa på sin tid, sin skyldighet, sin syssla. *Hafva a. om, värda, halva omsorg over - 2) I den a. och mening, i den a.ansigt.*

AKT, m. 3. 1) Laga och skriftlig handling, dokument, urkund. *Juridiska a.-er.* — 2) Offentlig förättning, som sker med högtidlichkeit och ceremoni. *Konungens kröning vor en ganska vacker a.* — 3) Huvudsfädelning i ett skädespel. *En pjäs i fem a.-er.* — 4) (fl.) En inre handling hos mänskliga värsländare.

AKT, m. sing. objältig. *Förklara någon i a.*, förklara någon förlustig samhällets skydd, d. v. s. landsförvisa någon.

AKTA, v. a. 4. 1) Hafva vård, omsorg om; värda, sköta. *A. sina kläder, så att de ej blifva fläckiga.* *A. äplen väl, så att de ej frysar.* *A. elden.* *Han kan ej a. pennningar.* — 2) Bevara, skydda. *A. hufvudet, fingrarna.* *Unga flickor äro svårta att a.* *Du måste nog a. den lilla för vattnet.* *A. fären för ulfvarna.* — 3) Värdera; bry sig om. *Högt, ringa a. någon, något.* *Ej a. lövet, mödon.* *Hans ovett a-r jag icke.* *Det a-r jag för intet.* *Han a-r ingen,* han frågar icke efter någon mänsklig befallning eller råd. *Han a-r ej pennningar,* har godt om pennningar och slösar dermed. — 4) Åske, hålla före. *A. för godt, anse nyttigt, tjenligt.* — V. n. 4) (gentil. a. sig) Taga sig till vara. *A., att du icke faller ned!* — 2) A. på; a) gifva åkt på. *A. på, hvad jag säger dig!* — b) Vakta, värda. *A. på getturen blef tiden mig lång.* — 3) (föga brukl.) Åmma. *Han a-r resa i morgon.* — A. sig, v. r. 4) Taga sig i akt, vara rädd om sig; undvika. *Han vet nog att a. sig, när fara är på färde.* *A. dig, det bräns!* *A. sig för kölden, för elaka mänskor.* *A. sig undan, gå ur vägen.* *A. dig, att du icke faller.* *A. er för att falla.* *A. dig, att förlämpa honom.* *Det a-r han sig nog för.* — *Aktande,* n. 4.

AKTER, åktr., m. 2. 4) (sjöt.) Eftersta delen på fartyg och farkoster. — *Syn.* Bakstam, Åkterstål. — 2) Se *Bakdel*. — A., adv. 1) Eftersta delen af ett fartyg. *A. i fartyget.* — A. om, prep. o. adv. På aktersidan om. *A. om fartyget varskoddes två segel.* — A. ut, adv. Åt eller på det håll, som ligger ifrån aktern. *Kosta ankar a. ut.* *Det mulnar ut.*

AKTER! int. Jägarens tillrop till en hund, för att beteckna, att han skall gå tätt efter honom.

AKTERGAST, m. 2. (sjöt.) Benämning på dem af besättningen, hvilka vid manövrer sköta det på akterskeppet farande tacklaget.

AKTERHÅND, f. sing. (sjöt.) *I a.* säges den eller de vara, som under arbetet är bakom sina komrater, eller vid hantering är längst ifrån halande partien.

AKTERKASTELL, n. 3. Den upphöjda delen af akterskeppet på krigsfartyg. Liktydigt med Skansen.

AKTERLAST, f. 3. Aktersta delen af ett fartygs lastrum, vanligen medelst ett skott skild ifrån storlasten.

AKTERLASTIG, a. 2. (sjöt.) För mycket lastad i aktern.

AKTERLIG, a. 2. Som är åt aktern till eller kommer ifrån aktersidan. *A. vind.* *A.-are,* närmare åt akterstäven.

AKTERLUCKA, f. 4. (sjöt.) En lucka akter om masten, som ifrån däcket för ned till akterlasten.

AKTEROM, sc Aktor om (under *Akter*).

AKTERSEGEL, n. 3. Så kallas seglen på stor- och mestumasten.

AKTERSKEPPE, n. 3. Det undra, smala af akterskeppets botten.

AKTERSKEPP, n. 3. Den delen af ett fartyg, som är akter om masten.

AKTERSKEPP, n. 3. Skott akter i fartyget, tvärs över.

AKTERSPERGEL, m. 2. pl. — *spiegelar*. Den på ett fartygs aktra ända varande plankbeklädnad, som merendels är prydd med bildhuggeriarbete.

AKTERST, a. o. adv. superl. Längst åt aktern, längst akter ut.

AKTERSTÄF, m. 2. pl. — *stafvar*. Den raka bjälke i akterändan af ett fartyg, hvarevid roret hänger fast.

AKTERTRAPPA, f. 1. Trappa, som fører ned till kjutjan.

AKTERUT, sc Akter ut (under *Akter*).

AKTGIFVA, v. n. 3. (böjes som *Gifa*) A. på, se *Gifa akt på* (under *Akt*). — *Aktgivande*, n. 4. *Aktgivelse*, f. 3. o. *Aktgiving*, f. 2.

AKTIE, åktsie, m. 3. 1) Viss mindre andel eller lott i ett bolagsföretag, som af enskilt person förvärfävs, då han efter förutgången överenskommelse i bolagets kassa insätter en viss bestämd penningsumma, hvareigenom han berättigas till deltagande i vinsten af företaget. *En järnvägsanläggning, ställd på 60,000 a.-er.* — 2) Det i skriftlig form affärsade beviset å skedd insättning af beloppet för en aktie, hvareigenom man berättigas att upphära en deremot svarande andel af den årliga vinsten af företaget. *En a. på 100 R:dr.* *A. ställd på viss man.* — *Aktier*, pl. (fig.) Affärer, ställning. [Actie.]

AKTIEBOLÄG, n. 3. Bolag, grundadt på aktier.

AKTIEBREF, n. 6. Se *Aktie*, 2.

AKTIEKAPITAL, n. 3. Ett aktiebolags fond.

AKTIEKUPONG, åktsiekupåning, m. 3. Stycke af ett aktiebref, som innehåller ett qvitto, hvilket vid hvarje afbetalning afklippes.

AKTIETECKNING, f. 2. Anteckning af enkelta på för ändamålet uttagda listor, hvaremedelst de tillkännagivna sig vilja tage aktier i ett bolag.

AKTIEAGARE, m. 5. Agare af en eller flera aktier i ett företag.

AKTION, åktschón, f. 3. 1) Anklagelse inför domstol. — 2) En skädespelares eller talares hållning, rörelser, åhörber och miner, under utfröndet af en roll, ett tal. — 3) Träffning, drabbnings. — *Syn.* Se *Sjrid*. [Action.]

AKTIONÄR, åktschönär, m. 3. Innehavare af en eller deras aktier. [Act...]

AKTIONERA, åktschönéra, v. a. 4. Draga inför rösta, tillställa, anklaga. — *Aktionerande*, n. 4. [Act...]

AKTIV, aktiv, a. 2. 1) Verksam. *A. handel*, en nations handel med egna produkter, hvilka den sjelf utför. — 2) (gram.) Som uttrycker ett verkande på något föremål. *A.-verb.* *Detta verb har a. betydelse.* — 8. n. 3.

(gram.) Aktiv verb. *Aktiver kallas även Transmitter.* [Act...]

AKTIVITET, aktivitet, f. 3. Verksamhet. [Act...]

AKTIVSKULD, f. 3. (handelst.) Fordring. [Act...]

AKTIVIT, aktivit, adv. (gram.) I aktiv mening. *Detta verb står a.* [Act...]

AKTMESSIO, a. 2. (föga brukl.) Överensstämmende med akter och dokumenter.

AKTNING, f. 2. sing. 4) Fördelaktig tanka om en person, grundad på kännedomen om dess förtjenster, dygör, talanger, o. s. v. *Hafva, hysa, bärä, falla a. för någon.* *Han äger alla redliga människors a.* *Venna, förvärva* allmän a. — Även säges: *Jag har mycken a. för hans snille, hans förmåga, hans talang, o. s. v.* — Skämtvis nyttjas ordet stundom om något, som man synnerligen värderar, t. ex.: *Han har mycken a. för kor af holsteinska rasen.* Tryffel och champignoner åtnjuta hans oinskränkta a. — Adverbialt siger stundom: *Med all a.* *I all a.* (för den person, man talar med eller skriver till, eller för de närvärande) *får jag likväl anmärka ... Min herre i all a., nödgas jag påstå ...* (Under brev) *Med all a. har dran teckna ...* — *Syn.* Högaktning, God tanka, Vördnad, Uppmärksamhet, Ansände, Respekt. — 2) Hedér, som man grunderat af en sådan fördelaktig tanka visar en annan eller sjelf åtnjuter. *Man visar honom, i alla sällskaper, största a.* *Betyga någon sin a. Sätta sig i a.* — *Syn.* Högaktning, Vördnad, Ansände, Respekt. — 3) Vördnad eller undseende, som man visar en person, i anseende till någon tillfällig egenskap hos densamma. *Jag gör det af a. för hans ålder, hans rang, hans embeta, o. s. v.* — *Syn.* Afseende, Undseende. — 4) skämtv. Fruktan, respekt. *Alla narrar bärä mycken a. för hans quickhet.*

AKTNINGSBETYELSE, f. 5. Handling, hvareigenom man betyger någon sin aktning.

AKTNINGSBUDANDE, a. 1. Som bjuder, inget aktning, vördnad.

AKTNINGSGÅRD, m. 5. Gård af aktning.

AKTNINGSVÄRD, a. 2. Som är vård, förtjent af aktning. — *Syn.* Vördnadsvärd, Respektabel, Hedervärd.

AKTOR, åktärr, m. 3. Allmän åktagare. — *Syn.* Se *Anklagare*. [Act...]

AKTORAT, åktorät, n. 3. o. 5. En aktors förförande, uppdrag. [Act...]

AKTRIS, acktris, f. 3. Skädespelerska. [Actrice.]

AKTSAM, a. 2. 1) Som noga aktar och värda något. *Vara a. om sina kläder, sin helsa.* — *Syn.* Värdksam, Rädd om, Uppmärksam, Omsorgsfull. — 2) Varsam, försiktig. *Det fördras en a. hand att völta glas.*

AKTSAMHET, f. 3. Egenskapen att vara aktksam.

AKTSAMT, adv. På aktksamt sätt, med akt-samhet.

AKTUARIE, aktuarié, m. 3. Tjenstemän i publika verk, som emottagar, antecknar och förvarar inkommande handlingar. [Act...]

AKTÖR, åktör, m. 3. 4) Skädespelare. — 2) (fig.) Deltagare i utfröndet af en sak. *Stålhandske var en af a-erna i Trettioåra Kriget.* — 3) (fig. i olak mening) a) Gyckelmakare. — b) Hycklare. [Act...]

AKUSTIK, -ik, f. 3. (fys.) Läran om ljudet och hörseln. *Ljudlära.*

AKUSTISK, a. 2. (fys.) Som angår läran om ljudet eller hörseln.

AKUT, -út, a. 1. Skarp, livlig. *A-a sjukdomar*, af kort varaktighet, men häftiga och farliga. *A. accent* eller blott *A.*, s. m. 3., utmärker skarp tonvikt på den stavelse, överb hvilken den står, och tecknas ').

ALMÄNT, f. 2. Allmänt bekant, vilt växande trädslag, af växtklassen Hängblommiga.

ALABASTER, --bästr, m. 3. sing. En fin, livlig, halft genomskinlig stenart. En art deraf är *Alabasterit*.

ALAMODISK, --mä-, a. 2. Se *Nymodig*.

ALARM, ålarm, n. 3. 4) Plötsligt larm i läger eller garnison, vid givvet tecken till oförmodadt inträffad, allmän fara. *Det blef a. i lägret.* *Blåsa a.*, vid dyliga tillfällen med trumpetet kalla krigarne till vapen. — 2) (fig.) Skrämsel, hastigt påkommen fruktan. [Alarm.]

ALARFERA, v. a. 1. Plötsligt skrämma, göra häpen, bestört. — *Alarmerande*, n. 4. o. *Alarmering*, f. 2. [All...]

ALBATROSS, --träss, m. 3. Simfågel i Söderhavet, stor som en svan och med stort huvud.

ALBIT, albit, m. 3. (mineral.) Hvitt stenart, med ejderlikt strimmade, soljäderlikta bladslag.

ALBUM, ålbum, n. sing. Minnesbok af hvita pappersblad, der man later vännen skriva sina namn, vanligen åtbörlja af någon sentens på vers eller prosa, stundom ock af teckningar, målningar eller musik. I plur. nyttjas stundom *Albums*.

ALBUM GRÆCUM, n. (lat., farm.) Hvitt hundträck.

ALCALLI, ALCHEMI, ALCOV, so Alkali, Alkemi, Alcov.

ALDELES, ALDENSTUND, se Aldeles, Alledenstund.

ALDRA, se Alhra.

ALDRIG, adv. 4) Icke någonsin, ingen gång. *A. blir det sju thorsdagar i en vecka.* För större chetryck brukas ofta i förfogtigt tal: *A. i verlden.* *A. i tiden.* *A. i evighet,* t. ex. *A. i evigheten såg jag maken!* *Ney, det shall a. i evighet ske.* — 2) Brukas i talesätten: *a) Om a. så, Om än a. så, A. så, Om a. den, det,* för att utmärka något superlativt, t. ex.: *Om a. så dygdig,* om än a. så förståndig, han mänskan lätt lätt. *Ni må vara a. så många, så springer jag ej.* *Med a. så litet* (d. v. s. med minsta) *omdöme,* kan man lätt inse det. *Om a. den kommer,* så går jag ej ur stället. *Om jag fina a. det,* så kan jag icke flyga. — 3) *A. en, i st. f. icke en enda,* t. ex.: *Han bjöd främmande, men a. en kom.*

ALERT, ålert (milif.). Tecken att vara på sin vakt. [Alerte.]

ALEXANDRIN, åläcksanndrin, m. 3. Ett sextofat, jämförbart versslag, med takthylla i mitten, t. ex.: *Hans vapen deremot i välgerningarne voro*

ALF, alf, m. o. f. 3. Ett slags naturander af flera slag, som omtalas i skandinaviska mytlärna, troddes bo i jorden, men stundom visa sig för mänsklor, voro af flera slag, t. ex.: Ljusafar och Svartafar, och hafta ännu, under namn af Elvör, Wältar, Tomtegubbar, bibehållit sig i folket.

ALF, ally, m. sing. En hård grus- och klipperblandad jord, eller grus- och sandblandad lera, som i allmänhet utgör underlaget för matlagstaket.

ALFABET, alfabet, n. 3. o. 3. Den i en viss antagen ordning uppställda samlingen af alla bokstäverna i ett språk. — *Syn.* *Bokstafsöfjd*, *Bokstafssred*, *Abe*. [Alphabet.]

ALFABETISK, alfabetisk, a. 2. Gående i bokstafsöfjd. *A ordning*. *A-t register*.

ALFKORS, ällykärs, n. 5. Figur, äfven kallad Druidenstof eller Trollflöt, hyliken i forna tider ansågs som ett medel emot trollskap.

AL FRESCO (italienska). *Måla* a. f., d. v. s. med vattenfärg på värkalk.

ALFRESCOMÄLNING, se Frescomålning.

ALFVAR, m. fl., se Altvar, m. fl.

ALFVARSTEN, m. 2. Ett slags vacker sandsten, som brytes på landböjden Alfvaren på Öland.

ALFÄGEL, m. 2. pl. — *föglar*. Simfagel, som vistas om sommaren vid träd och sjöar i polartrakterna. Fuligula glacialis.

ALG, alj, f. 3. Benämning på en klass af växter, som för det mest lefva i vatten och fortpflanta sig genom grodkorn.

ALGEBRA, algebra, f. 4. sing. Den del af räknekonsten, hvarigenom man med tillhjelp af equationer finner obekanta storheter. *Bokstafsräkning*.

ALGEBRAISK, algibransk, a. 2. Som tillhör eller har afseende på algebra. *A term*, *störhet*.

ALGEBRIST, algibrist, m. 5. (mindre brukl.) Säges om den, som är väl hemmastadd i algebra.

ALIDAD, -- ad., m. 5. Del af en sextant, utgörande en rörbrig messingsradius från bågens centrum til limbus.

ALIDADSPEGL, m. 2. pl. — *spiegel*. Del af en sextant, utgörande en spiegel, som står på alidaden, midt över bågens centrum.

ALIQUOT, -- kvót, m. 3. (räkn.) Del af ett helt tal, hvilken, multiplicerad med ett annat tal, går jemt upp i det hele. t. ex.: 3 är en aliquot af 27, ty $3 \times 9 = 27$.

ALKA, f. 4. Se *Torda*.

ALKALD, alkald, ell. **ALKAD**, alkad, m. 3. Domare i Spanien.

ALKALL, alkali, n. 3. pl. *Alkalier*. (kem.) Benämning på sådana syrsatta kroppar, som är de starkaste baserna, d. y. s. äga största frändskapen till syror och utmärks sig genom löslighet i vatten, stark lutsmak, jemte egenskapen att förfädra vissa värtfärger, samt gifva med kolsyra lättlösta salter, och med feta oljor sätta eller tvål, som löses i vatten. Kallas äfv. Lutsalt.

ALKALISK, a. 2. kem. 1) Som har egenskap af alkali. Lutsaltlig. *A-t salt*, *ämne*. — 2) Som tillhör eller har afseende på alkali. *A. egenskap*.

ALKÄNNAROT, alkännarot, f. 3. pl. — *rötter*. (bot.) Apoteksväxt, hvarmed äfven färgas purpurfärgt.

ALKEMI, alkemi, f. 5. sing. Den föregifna konsten att göra guld. *Guldmakeri*, *Guldmakarkonst*.

ALKEMIST, alkemist, m. 3. En, som sys-sätter sig med konsten att göra guld. *Guldmakare*.

ALKEMISTISK, alkemistisk, a. 2. Som tillhör eller har afseende på alkemien.

ALKOHOL, alkohål, m. 3. sing. Vattenfri vinsprit.

ALKORÄN, alkorán, m. 3. sing. Mohammedanernas heliga bok, som utgör grunden för deras troslära, samt är författad af Mohammed.

ALKOV, alkóv, m. 3. Hvälf plats för sängen i eller vid väggen i ett rum.

ALKUFA, **ALKUSSA**, **ALKUTTA**, f. 1. En taggfén, fiskart. *Se Mudd*.

ALKARR, n. 5. Kärr, hvori alar växa.

ALL, a. 2. 1) Uttrycker något samfällt, samteliga delarna af ett helst; Hel, Hel och halten. *A verlden fröjdas Herran*. *A-t folket ropade Ånen*. *A. såden är skämd*. *A-t drickat är slut*. *Af a-mitt hjerta*. *Med a-sin makt förmår han det ej*. Brukas i denna bem. ej i plur.

— 2) Innefattar samtliga enheterna hvor for sig af ett antal: Hvarje, Hvar och en. *Bort med a-tanke derpå!* *A-a menniskor, djur, vaxter*.

A. handling, som icke är god, är ond. *Skrifa a-fa krafer*. — 3) Brukas ofta i samma mening som förtärd, åtgången, till anda, stat; helst om penningar och hvarjehanda förnödenheter. *Mina penningar äro a-a*. *Maten är a*. — 4) A. bruks i åtskilliga talesätt, t. ex.: *För a. del, gör icke det*. *Det säger jag dig, a-t hvad du gör, så stå dig icke med honom*. *På a-t sätt*.

På a-sätt och vis. *Alle man på däck!* kommando till sjös, då den under däck varande delen af besättningen uppkallas på däck. *Med a-o* (gammal böjningsform för a!), med ens, fullkomligt. *I a-o*, i alla afseenden, i det hela, i summa, helst och haliet. — Det gamla dat. och ahl. plur. *Allom* qvarstår ännu i flera talesätt, t. ex.: *Allom kunnigt, allom veterigt*. *Allt i allom* bruks såsom substantiv och betyder: en som gör, uträttar, biträder i sätting, t. ex.: *Jag kan ej umbätra honom: han är mitt allt i allom*. — Neutret *Allt* antar ofta adverbial natur: *se Allt*, adv. — *(Några få skrifter äro i neutrum Allt)*

ALL, f. 1. Uttryck i tärningspel, då man på begge tärningarna får upp samma nummer. *Den, som slår tre gånger a-or, vinner*.

ALLAHANDA eller **ALLEHANDA**, a. oböhjligt. Af alla slag, af många olika slag, af flera slag. *I arken funnos a. djur*. *A. näjen*. — Står ofta tillstansips med ordet *Slag*, i genit., t. ex.: *A-slags folk*. — *Syn*. Alla slags, Hvarjehanda, All-sköns. — S. n. Ett helt, som består af flera olika slags ämnen. Nytjäls stundom som titel på böcker, skrifter, tidsningar, musikalier, eller såsom rubrik på afdelningar i tidsningar. *Politiskt, litterärt, musikaliskt a.* *A. har i dag flera goda artiklar*. — Ingår såsom subst. i hvarjehanda sammansättningar, t. ex.: *A-redaktionen*, *A-artikel*, o. s. v.

ALLARDAN, adv. Innefattar en förstärkt betydelse af ordet *Redan*. Sammandrages stundom i vers till *Allre'n*.

ALLARM, se *Alarm*.

ALLDAGLIG, a. 2. 1) Som hvor dag eller nästan hvor dag förekommer. *A-a göromål, bestyr, ledsmäster*. — *Syn*. Hvardaglig. — 2) (fig.) Enformig, ledksam, tråkig. *A-a qwickheter*.

ALLDÄGS, se *Beardags*.

ALLDELES, adv. 1) Helt och hallet, fullkomligt. *A förlorad*. *Det är a. ogrundadt*.

A motsatsen. *A tvärtom*. *Ikke a. så rik, vacker, som . . .* — *Syn*. Till alla delar, Med allo, I allo, Absolut. — 2) (helst i svar på frågor) Visserligen. *Har jag förstått dig rätt?* *A. är du stött?* *Ikke*. [Aldeles.]

ALLDENSTUND, konj. Emedan. *Jag kan ej göra det, a. jag fått förhinder*. [Aldenstund.]

ALLÉ, m. 5. Väg emellan planterade rader af träd. *Det går en a. upp till herrgården*.

Det finnes flera a-er i parken. [Allée.]

ALLEGAT, -- át, n. 3. o. 3. 4) Se *Citat*. — 2) *Aberopad handling, bilaga*.

ALLEGORI, -- ri, f. 5. 4) Framställningen af en sak eller ett begrepp medelst en bild. — 2) (i teaterkonsten) *Utsträckt liknelse*. — 3) Literrärt arbete eller konstverk, som har till föremål att genom sinnebilder framställa förmutsidéer, endliga, översindiga föremål, o. s. v. — Skulle kanske i allmänhet kunna återgivnas med: Förblomning, Förblommerad tal, Liknelsetal; Sinnebildsnämning.

ALLEGORISERA, v. a. 4. Sinnebildligt framställa, förblomma. — *Allegoriseringe*, n. 4. o. *Allegorisering*, f. 2.

ALLEGORISK, a. 2. Sinnebildligt framställt, förblommerad. — *A. målning*.

ALLEGORISKT, adv. Sinnebildligt, medelst allegori, förblommerad.

ALLEGRETTO, -- gräffto, ad. (i musik) Antyder ett tempo, som fordrar mindre hastighet, än Allegro. — S. n. 4. Musikstycke, som har detta tempo.

ALLEGRO, allégro, adv. (i musik) Betecknar ett tempo, som fordrar hastig tak, mer än allegretto, mindre än presto. — S. n. 4. Musikstycke med dylik tempo.

ALLEHANDA, se *Allahanda*.

ALLELUJA, f. 1. (bot.) *Se Harsyra*.

ALLEN, **ALLENA**, a. (i plur). *Allen*. Som är utan sällskap, afskild ifrån andra, för sig själf. *Moritz helt allena &c*. *Jag var allen, när han kom*. — Skilnaden emellan Allen och Ensam är den, att sednare ordet har en vidsträckte tillämpning och flera betydelser, än det förra. Jfr. *Ensam*.

ALLENA, adv. Ensamt, blott. *Hon lefeer a. för honom*. — *Syn*. *Se Endast*.

ALLENAST, adv. 1) Ikke mer än. *Säg a. ett ord*. *Vi blifsa a. vi tre*. — 2) *Ikke a.*, mer än. *Hon är icke a. vacker, hon är och god*, eller: — — —, utan och god. *Hon är icke a. icke blyg*, utan till och med oblyg. — Konj. Såvida blott. *A. han vinner sina syften, så frågar han ej efter medlen*. Man säger även: *Om allen*.

ALLENASTYRELSE, f. 5. Säges om en mornisk styrelse, där regenterna, sjefrådigt beslutet i alla honom tillkommande riksräder, utan att lyssna till folkets önskningar eller sina rådgivares råd.

ALLER, se *Allra*. Är egentligen gen. plur. af det tyska *All*, och förekommer blott i några få talesätt, såsom: *Allernädigst*, *Allerhögstdensamme*, *Allerunderdådigst*, *Allerödmjukast*. — Sammanskrifts alltid med sitt adjektiv.

ALLESAMMAN, **ALLESAMMANS**, a. pl. objöl. Alla tillsammans, alla utan undantag. Ordet är sammandraget af Alla tillhöpa. — I sing. brukas endast neutret *Alltihopa*, *Alltihop*, d. v. s. alltsammans.

ALLITERATION, -- tschón, f. 3. 4) Musikalsk figur i talet, bestående i lika begynnelsestonskoner hos flera ord i en sats. — 2) (i fornordiska skåldekonsten) Upprepandet af samma bokstaf i begynnelsen af orden på vissa ställen i versen. *Bokstafsrim*.

ALLKRAFT, -- gätrri, m. 3. (nat. hist.) En art Krokokodil, i Nordamerika. Kallas äfv. *Kaiman*.

ALLIGATORSKÖLPADDÄ, f. 4. (nat. hist.) En art nordamerikansk skölpadda, inemot 4 fot lång, med lång stjert, lång näbb och hvass ryggkan.

ALLIHOPA, **ALLIHOP**, a. pl. objöl. Alla tillsammans, alla utan undantag. Ordet är sammandraget af Alla tillhöpa. — I sing. brukas endast neutret *Alltihopa*, *Alltihop*, d. v. s. alltsammans.

ALLITERATION, -- tschón, f. 3. 4) Musikalsk figur i talet, bestående i lika begynnelsestonskoner hos flera ord i en sats. — 2) (i fornordiska skåldekonsten) Upprepandet af samma bokstaf i begynnelsen af orden på vissa ställen i versen. *Bokstafsrim*.

ALLKUNNIG, a. 2. I allt kunnig. — Brukas i hyperbolisk mening om den, som har ovanligt vidlyftande insigter.

ALLKUNNIGHET, f. 5. Egenskapen att vara allt kunnig.

ALLMAKT, f. 5. Allt förmående makt. *Guds a.*, den egenskapen hos Gud, att han formar göra allt, hyd som icke strider emot hans heliga vilja. (Fig.) *A-en af Aspasias skönhet*. — Definitet *Allmännen* brukas liktydigt med *Gud*. — *Syn*. *Allmänt*, *Allmänt*, *Allsägtig*, *Allkraft*. [Allmagt.]

ALLMODER, f. 2. sing. (fig.) *Moder till alt som är. A-dren naturen*.

ALLMOGE, m. 2. sing. 4) (i alm.) Alla rikets innehygge på landet, med undantag af adel, prester och ståndspersoner. — *Syn*. *Bönder*, *Lantfolk*, *Lantmän*, *Menigheten*. — 2) (i inskränkta mening) *Bönder* och *jordtorpare*. — 3) *Hopen*, gemene man. *Hon är a-en lit*.

Anm. Ordet beteckte i äldsta tider *All mugur* och betydde: hela mängden, allt meningen, alla rikets innehygge utom konungen, embetsmän och offerpresterna.

ALLMÄN, a. 2. 4) Som tillhör eller har afseende på alla eller de flesta; som gäller om, kan

ALLGEMEN, i a., i allmänhet. Brukas numera sällan.

ALLGOD, a. 2. Alltid, i alt och emot alla god; oändligt god. *Säges endast om Gud*.

ALLGODHET, f. 5. sing. Oändlig godhet i alt och emot alla. — Brukas endast, för att uttrycka en af Guds egenskaper.

ALLHELGONADAG, m. 2. Alla helgons dag: en högtidsdag, som under katolska tiden firades i Sverige.

ALLHERJARTING, se *Allherjarting*.

ALLHET, f. 3. (fl.) Alla enheter af ett släkte eller en art samtagna och betraktade som ett enda helst.

ALLHERRSKANDE, a. 4. *Se Allrådande*.

ALLIANS, -- ångs, m. 3. (pol.) Förbund. *Offensiv a.*, *ansfallsförbund*. *Defensiv a.*, försvarsförbund.

ALLIERA SIG, v. r. 4. Ingå förbund eller slägtskap (med). — *Syn*. *Se Förena sig*.

ALLIERAD, a. p. 2. (pol.) Förbunden (med, emot). — S. m. o. f. *Bundsförbund*.

ALLIGATIONSRÄKNING, -- tschöns-, f. 2. sing. Räknesätt, hvareigenom man söker finna, huru många delar af två eller flera ämnen af olika värde man bör taga, för att erhålla en blandning af ett viss bestämdt värde. Brukas isynnerhet vid leveringar af metaller.

ALLIGATOR, -- gätrri, m. 3. (nat. hist.) En art Krokokodil, i Nordamerika. Kallas äfv. *Kaiman*.

ALLIGATORSKÖLPADDÄ, f. 4. sing. Räknesätt, hvareigenom man söker finna, huru många delar af två eller flera ämnen af olika värde man bör taga, för att erhålla en blandning af ett viss bestämdt värde. Brukas isynnerhet vid leveringar af metaller.

ALLIHOPA, **ALLIHOP**, a. pl. objöl. Alla tillsammans, alla utan undantag. Ordet är sammandraget af Alla tillhöpa. — I sing. brukas endast neutret *Alltihopa*, *Alltihop*, d. v. s. alltsammans.

ALLITERATION, -- tschón, f. 3. 4) Musikalsk figur i talet, bestående i lika begynnelsestonskoner hos flera ord i en sats. — 2) (i fornordiska skåldekonsten) Upprepandet af samma bokstaf i begynnelsen af orden på vissa ställen i versen. *Bokstafsrim*.

ALLKUNNIG, a. 2. I allt kunnig. — Brukas i hyperbolisk mening om den, som har ovanligt vidlyftande insigter.

ALLKUNNIGHET, f. 5. Egenskapen att vara allt kunnig.

ALLMAKT, f. 5. Allt förmående makt. *Guds a.*, den egenskapen hos Gud, att han formar göra allt, hyd som icke strider emot hans heliga vilja. (Fig.) *A-en af Aspasias skönhet*. — Definitet *Allmänen* brukas liktydigt med *Gud*. — *Syn*. *Allmänt*, *Allmänt*, *Allsägtig*, *Allkraft*. [Allmagt.]

ALLMODER, f. 2. sing. (fig.) *Moder till alt som är. A-dren naturen*.

ALLMOGE, m. 2. sing. 4) (i alm.) Alla rikets innehygge på landet, med undantag af adel, prester och ståndspersoner. — *Syn*. *Bönder*, *Lantfolk*, *Lantmän*, *Menigheten*. — 2) (i inskränkta mening) *Bönder* och *jordtorpare*. — 3) *Hopen*, gemene man. *Hon är a-en lit*.

Anm. Ordet beteckte i äldsta tider *All mugur* och betydde: hela mängden, allt meningen, alla rikets innehygge utom konungen, embetsmän och offerpresterna.

ALLMÄN, a. 2. 4) Som tillhör eller har afseende på alla eller de flesta; som gäller om, kan

säga om alla eller största delen. *A. regel, grundsats, metod.* *A. väg, plats.* *A. sorg, glädje.* *A-na meningens, tänkesättet.* *Det blev en a. uppståndelse.* — *Syn. Allmänlig.* — 2) Ett helt folk eller allmänheten tillhörig, angående; offentlig. *A-na skolor, byggnader.* *A. kungorelse.* — 3) (log.) Afständrad ifrån hvarje visst givvet föremål och betraktad såsom gemensam för flera. *A. egenhet.* *A-t begrepp.* — *Syn. Allmänlig.* — 4) Vanlig, bruklig, överallt utbredd. *A-t bruk.* *En ganska a. blomma.* *Snickret är a-t vid hof.* *De a-naste språken.* — 5) För alla bekant, af alla känd. *A-na sanningar innehålla ingenting nytt.* — 6) (mindre egentligt) Utött, ledsam, tråkig. *Man finner i den boken intet annat, än a-na gransketer.* — *Det Allmänna brukas stundom såsom substantiv och betyder då:* a) Samhället, staten. *Han har gjort det a. många tjänster.* Man säger i denna bem. även: *Det a. bärta.* — b) Allmänheten, publiken. *Upprätta inför det a.*

ALLMÄNGILTIG, a. 2. (fil.) Allmänt och utan undantag gällande.

ALLMÄNGÖRA, v. a. 2. (böjs som *Göra*) Se *Offentliggöra.* — *Allmängörande*, n. 4.

ALLMANHET, f. 5. 1) Egeuskapen att vara allmän. Brukas helst om satser, begrepp, o. s. v. *Begreppens a. uppkommer genom abstraktion.* — 2) a) Hela folket i ett samhälle eller inom en viss krets af samhället. *A-en blev högst missnöjd med dessa regeringsåtgärder.* — b) Samling af menniskor, hvilka antingen tillfallitvis eller till följe af lag, påbud o. s. v. sammankommit på något ställe. *Vid ett upplopp talade herr A. till a-n.* *A-en vid ett häradsting.* *Bland a-en hördes många horrorop, då konungen red förbi.* — *I allmänhet*, adv. I de fiesta fall, för det mesta.

ALLMÄNNELIG, a. 2. 1) För alla gemensam, alla tillhörig. *En a. kyrka, bro.* Brukas nästan endast i teologisk stil. 2) Se *Allmän*, 3.

ALLMÄNNELIGEN, adv. 1) I allmänhet. *A. att tala.* — 2) Offentlig, för allmänheten, bland allmänheten. *A. kungöra, pålysa.* *A. bekant.*

ALLMÄNNELIGHET, f. 5. 1) Se *Allmänhet*, 1. — 2) Egenskapen att vara för alla gemensam, nyttig. *Kristna kyrkans, trons a.*

ALLMÄNNING, m. 2. Benämning på de större eller mindre skogar, som vissa menigheter i skoglösare trakter halva till gemensamt bruk. Kallas ofta: Kronoallmänningar, Häradssallmänningar, Sögenallmänningar, m. m.

ALLMÄNT, adv. För alla, af alla, bland alla, i allmänhet, offentligt. *A. bekant, alskud, gängse, gängbar.* *A. kungjord.* — *Syn. Allmänningen.* Öffentligt.

ALLO, adv. insep. Med a., I. a., se *All*, 4.

ALLO, allö, n. 4. sing. (pop.) Buller, oväsen.

ALLOD, allöd, n. 5. (hinsr.) Egendom, som man genom ärf eller såsom verklig ägare besitter.

ALLOM, se under *All*.

ALLONGEPERUK, ålängscheruk, m. 3. Fördom bruklig peruk med en stor mängd yfviga lockar, som föllo ned ett godt stycke på ryggen.

ALLOPAT, allopat, m. 3. Läkare, som följer allopatiska metoden vid sjukdomars behandling.

ALLOPATI, allopati, f. 3. (med.) Sättet att bota sjukdomar genom motsatta medel, t. ex. förslappingen genom retande, o. s. v. — Motsats: Hömöopati.

ALLOPATISK, a. 2. (med.) Som har afseende på allopatien. *A-a metoden.*

ALLRA, adv. Är den fordna genit. plur. af *All*, och betyder egentigen: bland ell. af alla; således *allra skönast*, skönast af alla. Brukas att förstärka betydelsen af superlativen hos adjektiver och adverbier, då det sättes framför dessa. *Allra nädiggaste, allra bäst, allra mest.* — I skämsam stil brukas någon gång allra som, t. ex.: *en liten allra som nädlaste fot.* Jfr. *Aller.* — Sammanstyrktes af många med sitt adjektiv, t. ex.: *allraskönast, o. s. v.* [Oriktigt skrivs af somliga: Aldra, Alra].

ALLRADANDE, a. 1. Som råder i allt, över allt och över alla. *Gud är a.* Definitet. Den *A.* brukas substantivt i st. f. *Gud.* — Uti inskränkt mening säges det ålven om menniskor, t. ex.: *Han är a. i landet, vid hovet.* *Hennes skönhet gör henne a.* — *Syn. Se Allsäktig.*

ALLSAD, adv. Sammandraget af *Alldeles*; brukas blot i neckande mening: *A. icke, icke a., ingen a., intet ell. ingenting a., a. ingen, intet.* [Als.]

ALLSEENDÉ, a. p. 4. Som allting ser. *Gud är a.* — Definitet *Den A.* brukas substantivt i st. f. *Gud.* — I inskränkt mening säges det ålven om menniskor, t. ex.: *Hans a. öga-märkte det genast.* — 5. n. 5. sing. Förmagan att se allt.

ALLSIDIG, a. 2. 4) Som äger förmåga att uppfatta allt, utmärka sig i allt; som i alt är hemmata. *En a. skädespelare, författare.* — 2) Som sträcker sig till alt, alt omfattande. *A. bildning.* *A-a kunskaper.* — *Syn. Universel.*

ALLSIDIGHET, f. 5. Egenskapen att vara allsidig. **ALLSIDIGT**, adv. På ett allsidigt sätt, från alla sidor, ur alla synpunkter. *A. behandla ett ämne.*

ALLSKÖNS, a. obj. All möjlig, alt slags. *A. ro.* *A. lycka.* Brukas blot i dessa och nägra få dylika sammanställningar. — *Syn.* Se *Allahanda.*

ALLSMÄKTIG, a. 2. Som allting förmår. *Den a-e Guden.* — Definitet *Den Allsmäktige* brukas substantivt i st. f. *Gud.* — I inskränkt mening säges det ålven om menniskor, t. ex.: *En a. gunstling.* — *Syn. Allsvälldig, Allräckande, Allherrskande.* [Allsmäktig, Allsmäktig.]

ALLSMÄKTIGHET, f. 5. Se *Allmakt*. [Allsmäktig, Allsmäktighet.]

ALLSVÄLDIG, a. 2. Se *Allräckande*. [Alsv--]

ALLSVÄLDIGHET, f. 5. Se *Allmakt*. [Alsv--]

ALLT, adv. 1) Visseligen, väl, utan tvivel. *Pet är a. roligt att dansa, men . . .* — 2) Andock, likväl. *Visst är han god, men han är a. litet smäktig.* — 3) Nog. *Jag har a. tänkt på det.* — 4) Redan. *Han är a. kommen.* — 5) Ända. *A. ifrån hedendomen.* Skottet gick a. igenom. *Köttet är a. igenom skrämd.* God a. igenom. *A. upp i skyen.* *A. in i skogens mörkaste snar.* *A. intill världens ytterska gränser.* Från *Häparanda a. till Ystad.* — Ann. Många skrifa *Alltskrift*, *Alltigenom*, o. s. v. — 6) Tillsammans med ett adjektiv i komparativen utmärker *A.* ett fortfarande tilltagande eller aftagande, t. ex.: *Han blir a. större och större.* *Män kusar blir med hoar dag a. mindre.* *A. mer, a. mer och mer.* Skrifves även *Allmer*. — 7) Brukas i förening med åtskilliga adverbier och prepositioner, t. ex.: *A. nog, A. fort, A. för, A. jemt, A. väl, se Alltnog, Alltför, Alltörf, Alltjemt, Alltväl.* *A. omkring, se Rundt omkring.* — *A. efter, prep. Helt och hillet efter; äfv. i män al, t. ex.: a) A. efter behag. b) A.*

ester förmåga. *A. efter omständigheterna.* — *A. efter som, A. efter, A. som, konj.* I den mån som, t. ex.: *A. efter som morgonen gryr, blir det ljusare.* *A. efter han blev mera van, gick det bättre.* — *Se f. ö. Alltsom.* — *A för ett, A. i ett (fam.), se Alltjemt.* — *A. framgent, framdeles för beständigt.* — *A. ständigt, utan afbrott, upphörligt, beständigt.* — *A. under, prep. A. under denna tid, under hela denna tid.* — *A. under det, konj. (föräldr.).* Under det beständigt. *Så talade hon, a. under det hon hela tiden &c.* — *A. över, t. ex. a. över berg och dal, över alla berg och dalar.* [Alt.]

ALLTFORT, adv. Se *Alltjemt*. [Alltför.]

ALLTFÖR ell. **ALLT FÖR**, adv. 4) För mycket, nog mycket, nog. *En a. tidig död.* — 2) Ganska mycket, i hög grad. *A. söt, vacker.* *Ni är a. god.* [Alltför.]

ALLTIID, adv. 1) Utan uppehör, beständigt. *Denna källa rinner a.* *Månen går a. kring jorden.* *För a., för beständigt, t. ex.: vi togo afsked för a. —* 2) Vid alla tillfällen, i alla händelser. *Det är icke a. råll att utsäga, hvad man tänker.* — 3) Ganska ofta, vanligtvis. *Man finner honom a. syskellsatt.* — 4) Brukas i hvardagspråket såsom ett tylnadsord, för att geva mer eftertryck åt meningens. *Nog är det sant a. —* 5) (fam.) Nog, ändock. *Tag, tag, du; a. får jag.* [Altid.]

ALLTIFRÅN, **ALLTIGENOM**, se *Allt*, 5.

ALLTIBOP, **ALLTHOPA**, se *Alltibop*.

ALLTING, n. 3. sing. (sammandraget af *alla ting*) *Allt.* 4) mälar sig för ungdomen i rosenri. *A. i verlden ger orsak att dricka.* För a. i verlden, d. v. s. om man än flige hela verlden, t. ex.: *jag ville icke för a. i verlden göra det.* För a., för a. i verlden betyder äfven: för Guds skull! vid alt i verlden! t. ex.: *För a. i verlden, hjälp mig!* *Jag ber, för a., gör icke det.* [Ältig.]

ALLTJEMT, adv. Se *Alltid*, 1. o. 5. [Alltjemt.]

ALLTMER, **ALLTMERA**, adv. Se *Allt*, 6. [Alltmer.]

ALLTOMFATTANDE, a. 1. Som omfattar alt. *En a. kunskap, beläsenhet.* [Alto---]

ALLTSAMMAN, **ALLSAMMANS**, a. n. Se *Alltsamman*. [Alts--]

ALLTSOM ell. **ALLT SOM**, konj. 4) I den mån som, allt efter som. *A. de kommo, emotlogos de af värden och invisas.* *A. omständigheterna fördra.* *Det är, a. man tar det.* — 2) Emedan. [Allson.]

ALLTSÅ, adv. På detta sätt. *A. föll hjälten, som trotsat döden i så många fältslag.* *She dig a!* — *A. konj.* 4) Således, fördenskull. *A. slöt jag, att . . . Ni vägrar a.* *Emedan ögonblicken voro räknade, a. skyndade jag af alla krafler.* — 2) Likväl, så (i början af efter-satsen vid liknelse). *Allt såsom solen skinrar himmels moln, a. skinrary och sanningen okunnighetens löcken.* — Betta användande af ordet är numera något föräldrad. [Allså.]

ALLTVÄL, adv. 4) Brukades i äldre poesien och brukas ännu stundom i den nyare såsom syllingsord, för att geva mer eftertryck åt meningens. — Int. 4) Nåval! Välän! *A, mita herre, bevisa nu också, kvad ni sagt.* — 2) (sjöt.) Utrop för en manöver eller vid vaktstöfning, att alt är, som det bör vara. *I denne bem. skrifves även Allt vid!* [Alltväl.]

ALLUDERA, v. n. 4. *A. på, anspela, hän-syta på.*

ALLUSION, --schón, f. 5. Anspelning, hän-synting.

ALLUVIALJORD, f. 2. sing. Upplandningsjord.

ALLUVION, --ón, f. 5. Upplandning af ur vatten afsatt jord.

ALLUVIUM, -lu--, n. (latin; geol.) Aflagringar överst på jordytan.

ALLVAR, n. 3. sing. 4) Full och verlig mening med hvad som säges eller göres (i motsats till skämt), verklighet. *Hed jag säger, är rena ic.*

Han gjorde det på a; på fullt a. Af ic lek blir ofta a. Han tog det för a., men det var bara skämt. Jag skall nu göra a. af ell. med min tillmåndelse resa. *Hafva a. med hvad man säger, med ett förslag, ett tillbud.* o. s. v. — 2) Lugu värdighet i karakter, lyne, skick och hällning. *A. hofes domare, präster och embetsmän.* *Det låg mycket a. i hans väsende.* — *Syn. Allvarlighet, Allvarsamhet.* — 3) Lugen och sansad stränghet. *A. är nödvändigt, ejest växer självsväldet oss över hufvudet.* *Man måste bruka a., när intet annat hjälper.* — 4) God vilja, ifer, eftertryck. *Han vaktade med a., gaf också på hornet akt.* [Alvar, Allvar.]

ALLVARLIG, a. 2. 4) Som säges eller göres med fullt allvar, i afsigt att geva verkan, med nit och eftertryck. *A. föreställa någon dess ovärda uppförande.* [Alv--, Alfv--]

ALLVARLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara allvarlig. [Alv--, Alfv--]

ALLVARSAM, a. 2. 4) Lugen, jem och stadiig; ej böjd för, ej uttryckande eller innefattande lek, skämt eller uniterhet. *En a. man, karaktér.* *A-t sinne, lygne, väsende.* *A. min, hällning.* *A-t ansigte.* *A-t samtal.* *En a. teaterpjäs.* — 2) Som säges eller göres med fullt allvar, ej på skämt. *Göra a-ma förslag.* — 5) Viglig. *En a. affär.* *Hafva en a. förklaring med någon.* — 3) Som kan hava svåra följer. *A. twist, sjukdom.* — 3) Sträng, eftertrycklig. *A. tillräcklighetsvisning, bestraffning.* — 6) Som görs med ifer, nit och eftertryck. *A-ma bemöndanden.* [Alv--, Alfv--]

ALLVARSAMHET, f. 3. sing. Egenskapen att vara allvarsam. *Hans a. är alltsör stor.*

Vissa mycken a. Hon sade med mycken a., att . . . A-en af en bestraffning. [Alv--, Alfv--]

ALLVARSAMMELIGEN, adv. Med stränghet, med eftertryck. *A. förehålla någon dess ovärda uppförande.* *A. bestraffa någon.* [Alv--, Alfv--]

ALLVARSAMT, adv. 4) Med allvar, på allvar, för allvar, utan skämt. *Tala a. För att tala a.* *A. taladt, sagt.* *Scara a. på ett skämtsamt bref.* *Han blev a. ond.* *Han tog sakten hell a., d. v. s. blef ond deröfver.* — 2) Strängt, eftertryckligt. *A. tillsäga någon att göra något.* *A. bestraffa, tillräcktävisa.* — 3) Med ifer, nit och eftertryck, *A. arbeta på sin lycka.* [Alv--, Alfv--]

ALLVETANDE, a. 1. Som vet alt. — Brukas i egentlig mening endast om God, men säges uti inskränkt betydelse även om menniskor. — Definitet *Den A. begagnas ofta i st. f. God.*

ALLVETENHET, f. 3. sing. Kämmedom, kuns-kap om allt. *Guds a.*, den Guds egenskap, hvar-igenom han känner allt, icke allenaest hvad som hänt, händer och skall hänta, utan och hvad som möjligent kunnat ske.

ALLVIS, a. 2. Alltid och i allting vis, vis i högsta bemärkelse. — Brukas egentligen endast om Gud, men i inskränkt mening även om mense-niskor. — Definitet *Den Allvise* begagnas ofta liktydigt med *Gud*.

ALLVISHET, f. 3. sing. Egenskapen att vara allvis. *Guds a.*

ALLVIST, adv. På ett allvist sätt.

ALM, f. 2. Altämnat bekant, vilt växande trädslag, af klassen Skärmblommiga.

ALMANACK, ållmånek, f. 1. En liten till allmänt bruk utgivne kalender, innehållande för-teckning på årets månader, veckor och dagar, jom-te utsäende af helg- och högtidsdagar, namnen för dagarna, mänskitten, solens upp- och nedgång, sol- och mänsförmökelser, väderleksobservationer, m. m.

ALMOSA, ållmösä, f. 1. Gåfva åt fattiga, åt tiggare. — *Syn.* Nådegåfva. [Ållmosa.]

ALMOSEHJON, n. 3. En, som lefver af al-mosor; fattighjon, tiggare. [Allm --.]

ALN, f. 2. 1) Långmått, som håller 4 qvar-ter eller 24 verklum. — 2) Verktyg af en alns långd, som nyttjas till längders mätning. — *Ss. A-mått, A-mätning, A-shög, A-sbred, A-släng.*

ALNA, v. a. 1. (föga brukl.) *A. ell. A. upp,* uppmåta i alnar.

ALNGODS, n. 3. sing. Handelsvara, som säl-jes alvis.

ALNJUSTERARE, ålnschysstérare, m. 3. Ed-suven tjenstemän, som justeras afmått.

ALNMATT, n. 3. Se *Aln*, 2.

ALNTAL, n. 5. Antal af alnar.

ALNTALS, ALNVIS, adv. Efter uppmåtning eller räkning i alnar. *Sätja a.*

ALOE, m. sing. 1) (bot.) a) Afrikansk växt, af klassen Lijeblommiga. — b) *Hundrätrig* A. eller *Agave*, mexikansk växt, med styva, taggiga blad, och 12 till 18 alnar hög, praktfull blomstän-gel. — 2) (farm.) Den bittra intorkade saften af den afrikanska Aloen.

ALPARI, alpäri, adv. Italienskt ord, som be-tyder: lika, och nyttjas egentligen som handelsterm, om vaxekursen, när tvemne myntsorter båda svara emot hvarandra, efter myntfoten.

ALPBÄLTE, n. 4. (geol.) Traktaten emellan trädgränsen och den eviga snön på Alper.

ALPER, m. pl. 5. Höga bergskedjor, fjällar. Brukás endast om sådana, som går uppom snöre-gionen, och hvilkas spetsar alltid är beträckta med is och snö. I definit form och ursprungligen menas dermed nästan alltid bergstrakterna mellan Italien, Frankrike och Tyskland. *Hannibal och Napoleon förde sina härar över Alperna. I Danmark finns inga Alper, men val i Sverige och Norge.* — *Ss. Alpherde, Alptrakt, Alpländer, Alpreigion, Alpluft*, m. fl.

ALPFLORA, f. 1. Samteliga de växter, som trivas i det så kallade Alpbältet; se d. o.

ALPGET, f. 5. (nat. hist.) En antilop-art, som trervas på Alperna, Pyreneerna samt i vestra Ásien, På tyska *Gemsse*.

ALPHABET, m. fl., se *Alfabet*, m. fl.

ALPHYDDA, f. 1. Hydda i en alptrakt, der en herde bor, under den tid, då hans hjord betar i trakten, och der han tillverkar os, smör, o. s. v.

Svarande mot våra Säter i Norrland.

ALPISK, a. 2. (mindre brukl.) Som tillhör eller har afseende på Alper eller fjällar. *A. vdat, ört.*

ALPPÄXT, ALPORT, f. 3. Växt, ört, som endastträffas i alptrakter.

ALRA, st *Allra*.

ALROT, f. 3. pl. — *rötter*. 1) Rot af alträdet, som af snickare begagnas till inläggning. — 2) (bot.) En ört, äfven kallad: Hönsbär, Smörbär, m. m.

ALRUN, f. 3. (bot.) Ört af Mandragorasläget, af hvars rot fordon gjordes menniskolika bilder, som troddes äga många lyckobringande egenskaper.

ALRUNA, älruna, f. 1. (nord. myt.) Äldsta namnet på Friggs prestinmor, som underhöll den olögnliga elden, voro profetesser och uttalade gudasvaren. Kallades sedan Horgabrudar.

AL, se *Als*.

ALSHERJARTING, n. 3. Den urgamla folk-församling, som hvarje år ägde rum i Upsala, vid midvintern eller hörfjan af Februari, då de stora offren hölls, med hvilka äfven en stor köpstämma eller marknad var förenad. Kallades äfven: Ting alra Svia, då det inskränkte sig endast till Svearna.

ALSIKEVÄPLING, ALSIKEKLÖFVER, m. 2. sing. (bot.) Mellanari emellan röd- och hvitklöfvern, som har sitt namn deraf, att den först upptäcktes i Alsike socken nära Upsala.

ALSIKATIG, se *Alsiakatig*.

ALSTER, m. 2. sing. (bot.) Buskväxt, som träffas i södra Sverige. Kallas äfven Spelhom, Benved, Kärtingand.

ALSTER, n. 3. 1) (egentl.) Hvad som af jorden frambringas. Brukas isynnerhet om växtrikets produkter, äfven stundom om mineralier, men aldrig om djur. *Naturens, jordens a.* — *Syn.* Produkt. — 2) (i utsträckt mening) Hvad som af människor frambringas, genom arbete, konst eller snille. *Konstens, näringssflödens, jordbruks a.* *Detta nya a. af hans snille emottoogs med förtjuning.*

ALSTRA, v. a. 1. 1) Frambringa. Brukas i egentlig mening om jorden, men i utsträckt äfven om snille, konst och arbete. *Allt, hvad jorden a-r.* *Konsten har aldrig a-t någonting sköna.* — *Syn.* Frambringa, Producera. — 2) (fig.; i allm.) Förorsaka, gifva anledning till. *Skönd luft a-r själdomar. En dålig regering a-r missnöje.* — *Alstras*, v. d. 4. Växa, uppkomma. *Frukternas a-as änyo.*

ALSTRANDE, n. 4. Handlingen, då något alstrar eller alstras.

ALSTRING, f. 2. Se *Alstrand*, n. o. *Alster.* — *Ss. A-sförmåga, A-skraft.*

ALSVÄLDIG, se *Alsväldig*.

ALT, se *All*.

ALT, m. 3. 1) Den djupare barn- eller quin-noröst; andra sång- ell. musikstämman. Äfven Alfröste, Altstämma. — 2) Det parti af noterna till ett sångstycke, som är satt för Alfrösten. Äfven Altstämma. — 3) Musikinstrument, som beledsager ett annat och motsvarar Altstämmans i sången, t. ex. Altviolin, Alftlöjt. — 4) Se *Alsträng*. — 5) Person, som sjunger Altstämmans. Äfven Altsångare, Altsångerska.

ALTAN, altán, m. 3. 1) Plan på ett tak, vanligtvis försedd med ledstänger eller hafvistrad, der man kan njuta frisk luft och en vid-sträckt utsikt. Är sundom överbyggd i form

af ett litet torn eller en skyllerkur. — 2) *Se Balkong.*

ALTAR, ålttar (äfvi. i poesi: altár), n. 3. o. ALTARE, ålttare, n. 4. 1) Upphöjning af sten, trä eller metall, för att deruppå hembära offer åt en hednisk gudomlighet eller, hos Judarna, åt Jehovah. De sednare hade Bräneålttar, hvarpå offren, och Röktalar, hvarpå rökelse brändes. — 2) (hos de kristna) Dylig upphöjning, framför hvilken presten förrättar den hufvudsaklige delen af den offentliga gudstjensten. I katolska kyrkor finnas flera sådana, af hvilka det förmånts kallas Högaltare. — 3) (i utsträckt mening) Hela platsen inom altardisken.

ALTARBILD, m. 3. Bild, anbragt till ornam-ment uppöfver ett altare.

ALTARBOK, f. 3. pl. — *böcker*. Se *Kyrko-handbok*.

ALTARBORD, n. 3. Sjelfva altaret, hvarpå nattvardssakerna ställas, och framför hvilket presten läser messan.

ALTARDISK, m. 2. Den upphöjda afståning, som på något afstånd löper runt omkring altaret, och der nattvardsgäster knäböja vid anam-manet af sakramentet.

ALTARDUK, m. 2. Duk, som betäcker altaret.

ALTARFÖNSTER, n. 3. Fönster uppöfver ett altare.

ALTARGÅNG, m. 2. Gång bakom altaret i vissa kyrkor.

ALTARKANNA, f. 1. Kanna af guld eller silver, hvari kommisjonsvitet förvaras, och som vid nattvardsgång sättes på altaret, för att presten vid kommunionen må kunna hålla derutur i kalken.

ALTARKLÄDE, n. 4. Linnebetäckning, som ligger utbredd över altaret.

ALTARLJUS, n. 3. Vaxljus, som alltid är stående på altaret och brännes juldagen, både ot-sång och högmessa, samt för öfrigt under de guds-tjenster, den mörka tiden på året, då ljus erfordras.

ALTÄRMAT, m. 3. sing. Ett slags frivillig afgift till presterskapet af församlingsboerna.

ALTARMÄLING, f. 2. Se *Altartafla*.

ALTARPENNINGAR, m. 2. pl. Ett visst slags afgift till kyrkan, egentligen i och för altarets underhåll, skrunden uppriktihållande, o. s. v.

ALTARRING, m. 2. Altardisken, när den i cirkelform löper omkring altaret.

ALTARSKIFVA, f. 4. Stenskjöva öfverst på altartordet.

ALTARSKRUD, m. 2. Altarduken och altart-ycket, jemte dithörande prydnader.

ALTARSKAP, n. 3. Skap, hyaruti prydnaderna ofvanför ett altare förvaras.

ALTARTAFLA, f. 4. Målning, framställande något heligt ämne, och uppsatt i kyrkan uppöfver altaret.

ALTARTJENST, f. 3. Den del af offentliga gudstjensten, som af presten förrättas framför altaret.

ALTARTÄCKE, n. Se *Altarduk*.

ALTERATION, alterteratschön, f. 3. Skrämsel, förskräckelse.

ALTERERA, v. a. 1. Skrämma. — *Alterera-*nde, n. 4. (föga brukl.)

ALTERNÄT-ANGEL eller -VINKEL, --åt-ångl, --åt-yinkl, m. 2. pl. — *anglar, -vinklar.*

(mat.) Benämning på hvardera af de två vinklar, som stå gent emot hvarandra på hvar sin sida om en rit linea, hvilken skär två parallella linjer.

ALTERNATIV, --iv, a. 2. Afväxlande, vaxekelis verkande. — *S. n. 3. o. 3. Frihet att välja mel-*

lan två förlag, två saker, två utvägar. *Man har lennat honom åt et att resa i hemlighet eller att döbla sig undan. Han har intet a.* — Oftast kan ordet *Val* nyttjas i st. f. *A.* Vexelval, Vexelfall torde kunna antagas såsom motsvarande.

ALTERNATIVT, adv. Vexelvis, turvis.

ALTERNERA, v. n. 4. Gera något vexelvis med en annan, tura om.

ALTERNERANDE, a. p. 4. Som vexlar om, turar om. — *S. n. 4.* Fortgående omväxling.

ALTEORT, f. 3. Medicinalört, af hvars rot beredes *Altdekokk*, *Altelsva*, *Altésrap*, hvilka alla mycket nyttjas i medicinen.

ALTFIOL, se *Alviol*.

ALTFLOJT, m. 3. Fordom bruklig flöjt, för-sedd med munstycke och hvars omfang var ifrån-lilla f till tvåstruksa d.

ALTBÖR, ALTIÐ, ALTHOP, ALTING, ALT-JEMJE, ALTSAMMANS, ALTSOM, ALTSÅ, se *Altfor, Altid*, o. s. v.

ALTIST, altist, m. 3. (föga brukl.) 1) Person, som sjunger andra stämmor i flerstämmig sång. — 2) Person, som har god altröst.

ALTITA, f. 1. Fägelart af Mes-slägten, med hufvud, hals och bröst hvita, ryggen svart, skuld-rorna, sidorna och undergumpen rosenröda. Kallas alv. *Stjertmes.*

ALTITUD, --úd, f. 3. (astr.) En stjernas höjd över horisonten.

ALTRÄNA, n. 4. Virket af alträdet, som be-gagnas af snickare.

ALTRÄD, n. 3. Se *Al*.

ALTRÖST, f. 3. Se *Alt*, 1.

ALTSTRÄNG, m. 2. På violinen, andra strängen i ordningen efter quinten; på eltviolet, den första.

ALTSTAMMA, f. 1. Se *All*, 1. o. 2.

ALTSÄNGARE, m. 3. och **ALTSÄNGERSKA**, f. 1. Se *Alt*, 5.

ALTYIOL, m. 3. Ett slags större violin, som står fem toner djupare, än den vanliga violinen, och hvars bestämnelse är att beledsaga denna. Kallas äfven Viola.

ALTMÄLING, f. 2. Se *Altartafla*.

ALTARPEPPINGAR, m. 2. pl. Ett visst slags afgift till kyrkan, egentligen i och för altarets underhåll, skrunden uppriktihållande, o. s. v.

ALTARRING, m. 2. Altardisken, när den i cirkelform löper omkring altaret.

ALTARSKIFVA, f. 4. Stenskjöva öfverst på altartordet.

ALTARTÄCKE, n. Se *Altarduk*.

ALTERATION, alterteratschön, f. 3. Skrämsel, förskräckelse.

ALTERERA, v. a. 1. Skrämma. — *Alterera-*nde, n. 4. (föga brukl.)

ALTERNÄT-ANGEL eller -VINKEL, --åt-ångl, --åt-yinkl, m. 2. pl. — *anglar, -vinklar.*

(mat.) Benämning på hvardera af de två vinklar, som stå gent emot hvarandra på hvar sin sida om en rit linea, hvilken skär två parallella linjer.

ALUNBOTT, n. 3. Ställe, der alun brytes.

ALUNHEALTH, a. 2. (mineral.) Som häller alun.

ALUNIT, --it, m. 3. (mineral.) En grå-, gul- eller rödaktig stenart, dels tät, dels löjt, ofj. pipig och sänderfritt.

ALUNJORD, f. 2. sing. Förvittrad alunskiffer. Kallas alv. Alunlera.

ALUNLAG, m. 2. sing. (färsk. o. garf.) Lag, hvari alun blifvit upplöst.

ALUNLÖSNING, f. 2. Vätska, hvaruti alun blifvit upplöst.

ALUMNIJÖL, n. 3. Små alunkristaller, som fällas vid alunklyckerverkning.

ALUNPANNA, f. 1. Stor panna, hvaruti alun-jorden genom sjundning afsätter renad alun.

ALUNSKIFFER, n. 5. (mineral.) Alunhaltig lerskiffer.

ALUNSOCKER, n. 6. Medel, tillredt af alun med blyhjord, vitriol, äggkvita och rosenvatten, och sou brukas vid ägoninflammation eller såsom skönheitsmedel.

ALUNSTEN, m. 2. Naturlig alun, bestående af lerjord, kiselsyra, svavelsyra, kali och vatten, jemte några jordaktiga delar. Härav bereddes den romerska alunen.

ALUNVATTEN, n. 5. Vatten, hvar i alun blifvit upplöst.

ALVAR, m. fl., se *Allvar*, m. fl.

ALVARSTEN, se *Allvarsten*.

AMALGAM, amalgama, eller **AMALGAMA**, amalgama, n. 3. (tekn.) 1) Blandning af quicksilver med metaller, särdeles guld och silver, utgörande en mer eller mindre lättflytande, stundom fast, kristallinisk eller smörrik massa, som anyänder isynnerhet till förgyllning och försilftring. — 2) (fig.) Blandning af olikartade beständsdelar, ämnen, idéer, ting, som icke kunna ingå en naturlig förening, utan blott mekaniskt eller tillfälligtvis åro hopbindade. *Englands och Irlands förening är blott ett a.*

AMÄLGAMERA, v. a. 1. 1) (tekn.) Blanda quicksilver med en annan metall. — 2) (fig.) Förena två olikartade ting. *A. nya idéer med gamla. — Amalgamerande n. 4.*

AMALGAMERING, f. 2. 1) Handlingen, då man amalgamerar. — 2) Se *Amalgam*.

AMANG, m. 3. (franska ordet *Amant*) Älskare. Ordet brukas blott i dålig bemärkelse.

AMANUENS, ---ämnus, m. 5. 1) (urspr.) Slaf, hos Romarne, som biträddé sin herre med skrifter. — 2) (nu) Lägre tjänsteman i allmänna verk, merendels anställd för renskriftning.

AMARANT, --räunt, f. 3. 1) (bot.) Prydnadsväxt i trädgårdar, med vackra röda, kalkon-snabelformiga fröhängen, som alltid behålla sin färg. — 2) Ledamot af Amaranterorden.

AMARANTERORDEN, m. 2. sing. 1) Ordén, stiftad af drottning Kristina, men som upphörde, då hon blev katolik. — 2) (nu) Ordensällskap, hvars föremål är dans och andra sällskapsnöjen.

AMARANTFÄRGAD, **AMARANTRÖD**, a. 2. Till färger lik amaranthen, violettröd.

AMARYLLIS, --ryll-, f. 3. pl. --ryller, (bot.) Krokväxt ifrån Sydamerika, med välvaktande, purpurröd blomma.

AMAZON ell. **AMAZON**, --sön, f. 3. 1) (myt.) Benämning på krigiska quianor i forntiden, som bodde vid Kaukasus och bildade orientliga sambällen. — 2) (fig.) Groflemmad, karlavuet frun-timmer. — *Syn. Sköldmö.*

AMASONDRÄGT, f. 3. 1) Drägt, som Amazonerna fordon boro. — 2) Frunimersdrägt, som har någon likhet med Amazonernas fordon.

AMASONKLÄDNING, f. 2. Ett slags ridklädnings för frunimmer.

AMATÖR, --ör, m. 5. 1) Konstälskare, konstvän. — 2) (ut) inskränktare mening. Tonkonstnär, som biträder vid konserter, utan att göra anspråk på mästerskap och utan att vara anställd vid något kapell.

AMR, m. 3. 1) Två nummer i lotteri. *Sätta in, göra insats, spela på a.* — 2) Vinst genom två nummers utkommande vid lotteridragning. *Få, vinna en a. Tio a-er kommo ut.*

AMBASSAD, ammabassad, m. 3. Beskickning af högsta rang ifrån ett lands regering till ett annat lands.

AMBASSADÖR, m. 3. Sändebud af högsta rang ifrån ett lands regering till ett annat lands.

AMBITION, --tschón, f. 3. 1) Årelystnad. — 2) Egeneskapen att vara mån om sin heder och sitt rykte, stotheit.

AMBITIONERA, ammbitschönera, v. a. 4. Eftersträva såsom något bedravande; sätta heder i.

— *Ambitionerande*, n. 4. (foga brukl.)

AMBITIONÖS, ammbitschö's, a. 2. Årelysten, mån om sin heder och sitt rykte.

AMBRA, ammbra, f. 1. I allmänhet grått, mindre ofta svart och hvitt, välvaktande ämne, som uppfinnas i större och mindre stycken ur havet vid kusterna af de sydasiatiska länderna, och nyttjas i allmänhet till rökelse. — Gul Ambra är detsamma som Bernstein. — *Ss. A-doft, A-dostande*, m. fl.

AMBRAOLJA, f. 4. Gul, välvaktande olja, erhållnen genom destillation af ambra.

AMBROSIA, f. 1. 1) (myt.) De olympiske gudarnes spis. — 2) (fig.) Utmärkt läcker och välsmakande mat. Gudamål, gudaspis.

AMBROSIANSK, a. 2. *A-a losdagen*, psalmen *Te Deum laudamus* eller *Nu Gud! vi lofe dig!*

AMBULATORISK, a. 2. Kringverrande, som flyttas eller flyttar ifrån ena orten till en annan; som ej har varaktig stad. *A. skola. A. skolmästare.*

AMBULT, ammbult, m. 3. o. 5. (förslidr.) Städ.

AMELERA, v. a. 1. Handverksterm, uppkommen genom ett förvändt uttal af Emaletja; se d. o.

AMENIT, int. Hebreiskt ord, som betyder: ske alltså! eller: det är visserligen sant; förekommmer i bibeln såsom slutord vid välsignelser eller förbannelser, böner, löften, eder, o. s. v.; brukas nu såsom slutord i böner, predikaningar och andeliga tal. *Presten säger alltid a., när han slutar sin predikan.* (Ordspråkvis) *Det är säkert, som u. i kyrkan.* (Fig.) *Säga a. till något, bekräfta, bestyrka, samtycka till något.*

AMENDEMENT, amändemang, n. 5. Tillägg ell. ändring vid anförsanden eller lagförslag. Ordet brukas i den publicistiska stilen.

AMETIST, --tist, m. 3. Violblå ädelsten, som härlar qvarts med manganoxid. — *Ss. A-färg, -färgad, -blå.* [Ametist, Amethyst.]

AMETISTSAFIR, --tistsafir, m. 3. Violettröd rubin.

AMFIBIE, ammfibie, m. 3. 1) Djur, som kan leva både i vatten och på land. — 2) (fig.) Flyktig, föräderlig, tyvetig person, utan hållning och karakter, eller med omtylliga ledhedsvanor. [Amph --]

AMFIBISK, a. 2. 1) Som lefver både i vatten och på land. — 2) (fig.) Flyktig, ombytlig, tyvetig. [Amph --]

AMFIBOL, ammfibol, m. 3. Ett slags mineral, tillhörande de lejordsröra silikaterna utan vanilj. [Amph --]

AMFITEÄTR, ammiteätr, m. 2. pl. --atrar.

1) (rom. ant.) Byggnad i oval form, innelstående en skädebana, der faktarspel och djurfäktningar gjafvös, samt försedd med flera rundt omkring löpande och trappiga över hvarandra upphöjda sättningar för åskådarne. — 2) (nu) Upphöjd plats för

åskådarne, i en teatersalong, mitt framför scenen, ovanför parterren och nedanför logeraderna, vanligast så inräffat, att bänkarne höja sig över bvarandra. [Amphitheater.]

AMFITEATRALISK, a. 2. Som är byggd eller visar sig i form af en amfiteater. [Amphitralisk.]

AMIANT, --änt, m. 3. En art asbest, grönläggartigt hvit, hård, fin, med perlomorgans, oförbränlig, ogenomskinlig, lätt och delbar i fina trådar, så mjuka, att de kunna förarbetas till vävnader. *Avt. Berglin.*

AMIKAL, --äl, a. 2. Vänkaplig, förtrolig. [-cal.]

AMIRAL, --räf, m. 3. 1) Högste befälshavare över en flotta eller eskader. — 2) Ett snäcksläkte. — *Ss. A-sembe.*

AMIRALITETS-KOLLEGIUM, ---tets-källegium, n. 5. sing. Embetsverk, som styrdé flottans ekonomiska angelägenheter. Kallas nu: Förvaltningen af Sjäreländerna.

AMIRALITET, ---tet, n. 3. o. 6. Embetsverk, som förvaltar sjöförsrets angelägenheter.

AMIRALITETS-KOLLEGIUM, ---tets-källegium, n. 5. sing. Embetsverk, som styrdé flottans ekonomiska angelägenheter. Kallas nu: Förvaltningen af Sjäreländerna.

AMIRALITETS-RÄTT, ---tets-rätt, m. 3. Amiralitet, i egenskap af domstol.

AMIRALSGFLAGG, A--GGÅ, --räfs-, f. 1. Flagg, som endast en amiral har rättighet att föra på sitt skepp.

AMIRALSGALER, --rälgalä'r, m. 3. Galer, hvarpå befälhavande amiralen är om bord.

AMIRALSKAP, --räf-, n. 3. o. 5. En admirals embete eller världighet.

AMIRALSKEPP, --räf-, n. 3. Skepp, hvarpå befälhavande amiralen är om bord.

AMMA, f. 3. Uppföda barn vid bröstet, nära det med sin egen mjölk. *Modren a-r sjelf sitt barn. Hon läter en annan quinna a. sitt barn, emedan hon ej har sund mjölk att a. det med.* — *A. upp, se Uppamma.*

AMMA, f. 1. Qvinna, som med sin mjölk, vid bröstet, uppföder en annans barn.

AMMEBARN, **AMBARN**, m. 3. Barn, som närs af en amma.

AMMELÖN, **AMLÖN**, f. 3. Betalning, som ges för barns ammante. [Ammelön.]

AMMJÖLK, f. 2. sing. En ammas egen mjölk.

AMMONIAK, --äck, m. 3. (kém.) Flygtigt alkali, utgörande en förening af qväve och väte.

Kästik A. eller Stinkspiritus är en mästdat upplosning af ammoniakis i vatten, med utomordentligt starkt stickande, retande och qväfvande lukt.

AMMONIAKALISK, a. 2. (kém.) Som håller ammoniak.

AMMONIAKGAS, --äck-, m. 3. (kém.) Ammoniak i gasform.

AMMONIÄKHARTS, --äck-, n. 3. (farm.) Den i lusten härnade mjölnsäften af vissa örter, som växer i Asien och Afrika.

AMMONIAKSALT, --äck-, n. 3. (kém.) Salt, uppkommet genom förening af ammoniak med en syra.

AMMONIT, --it, m. 3. ell. **AMMONSHORN**, ammånhörn, n. 3. (not. hist.) Släkte af fossila snäckor, som äro vrinda i spiral omkring sin medelpunkt, vid upp- eller nedgången, och den sanna ost- eller vestpunkten på horisonten. [-yd.]

AMPÜLVER, n. 3. Pulver, som ges för ammor, för att befördra mjölkbildningen. [Amm -].

AMPUTATION, ---tschón, f. 3. Operation, hvarigenom en kroppsdel medelst skärande instrumenter borttagas.

AMPUTERA, v. a. 1. Medelst skärande verktyg borttaga en lem eller kroppsdel. — *Amputera*, n. 4.

AMPULTERING, f. 2. Se *Amputation*. — *Ss. Ampulterings-apparat*, -knif, -säg, m. m.

AMSAGA, f. 1. 1) Saga, berättelse, som en annan omtar af barnet, till att roa det. — 2) (fig.) Fabelaktig, orinlig berättelse. [Amin -.]

AMMUSKAFFERSKA, f. 1. Qvinna, som emot betalning anskaffar ammor. [Amin -.]

af krut, kolor, patroner o. d. för kanoner och handgevär. — *Ss. A-s-kista, -skärra, -svagn*, m. fl.

AMMUNITIONSVÄSKA, ---tschöns --, f. 1. Se *Patronväska*.

AMNESTI, ammässti, f. 3. Allmän tillgift, som af en regering ges för statsförbrytelser.

AMOR, ämarr, m. 3. sing. (latin) Kärlekens gud.

AMORINER, m. pl. 3. (poet.) Små kärleksgudar.

AMORTERA, v. a. 4. Genom viss årlig afbetalning utplåna, döda (skulder, län, o. s. v.) — *Amorterande*, n. 4. o. *Amortering*, f. 2.

AMORTERINGS- eller AMORTISSEMENTS-KASSA, ---mångs --, f. 1. Kassa, beständ af amorteringen af vissa skulder.

AMOVIBEL, --vibl, a. 2. Säges om embetsmän, som kunna afsättas utan dom och ransaking.

AMPEL, ämmpl, m. 2. pl. --plar. 4) (kyrkoh.) Litet hängande fat för olja, salva, o. d. — 2) Hanglamp, liknande det förra. — 3) (blomstersh.) Hänglampa, liknande det förra.

ÄMPEL, ämmpl, a. 2. Riklig, ymnig, präktig, stålig, dräplig, utmärkt.

ÄMPELT, ammpelit, m. 3. Se *Bergtorf*.

ÄMPELT, ämplet, adv. På ett ampelets sätt. Jfr. *Ampel*, a.

ÄMPEL, a. 2. 1) Skarp och behagligt stickende till smaken. *Indiansk Krasse, rädisor och räddikor äro ampra.* — 2) (fig.) Bitter, skarp, stickande. *Han var mycket a. i sitt tal. Hon gif oss nägra ampra ord.*

ÄMPERHET, f. 5. Egeneskapen att vara amper.

ÄMPERT, adv. (gentil. o. fig.) Med amper smak; på ett amper sätt. *Smaka a. (Fig.) Tala a.*

AMPHIBIE, AMPHITHEATER, se *Amfibie*, *Amfiteater*.

AMPHIBRACHYS, ammfibrakys, m. 3. (pros.) Versot (- - -).

AMPHIDÖSLÄT, -fid -, n. 3. (kém.) Salt, bildadt genom en syresyras förening med en metall-oxid.

AMPHIKTYONER, ammfiktyör, m. 3. pl. (hist.) Greklands äldsta förbundsdomstol, bestående af ombud ifrån dess särskilda stater.

AMPHIMAKER, ammfimackr, m. 3. Versot (- - -).

AMPLIFIERA, v. a. 1. Utvidga, vidare utlära.

AMPLIFIKATION, ---tschón, f. 3. 1) Utvidgning. — 2) (ret.) Figur, bestående i hufvudbegreppets utvidgande genom bibegrepp, som försköna.

AMPLITUD, - - úd, f. 3. (astr.) Den båge af horisonten, som upptages emellan en himmelskropps medelpunkt, vid upp- eller nedgången, och den sanna ost- eller vestpunkten på horisonten.

AMPLITUDE, - - yd, f. 3. (astr.) Den båge af horisonten, som upptages emellan en himmelskropps medelpunkt, vid upp- eller nedgången, och den sanna ost- eller vestpunkten på horisonten.

AMPUTATION, amputations-apparat, -knif, -säg, m. m.

AMPUTATION, amputatshöns, f. 3. Operation, hvarigenom en kroppsdel medelst skärande instrumenter borttagas.

AMPUTERA, v. a. 1. Medelst skärande verktyg borttaga en lem eller kroppsdel. — *Amputera*, n. 4.

En författares eller konstnärs karakter och lynne, med afseende på dess arbeten; estetisk karakter, art; litterärt eller konstnärligt skaplyne. *Få kunna tillgagna sig denne författares, konstnärs a.* *Tala i Lenbergs a.* *Möla i Fahrerantz's a.* *I denna musik råder en skär, ethrisk, svärmande a.* — *g)* Det väsentliga af något, grundväsende, natur. *Grekiska språkets a.* *är helt olika med det latinska språkets.* — *b)* Inre betydelse, mening (i motsats till bokstafsmening). *Bokstafen dödar, men a-n gör levande.* — *För alla bemärkelser, som under 3. o. 4. åro upptagna, brukas nästan alltid *Anda*, sällan *Ande*.*

*Anm. Ande är den ursprungliga, egentligen rätta formen; men, då bruken redan givit både åt former *Anda* och för densamma fastställt en mängd betydelser, som för den ursprungliga blifvit nästan främmande, hafva, för redigheit i framställningen och till bättre översikt af skilligheterna, såda formerna blifvit behandlade här för sig.*

ANDAG, se *Annandag*.

ANDAKT, *c. 3. sing.* (Det tyska *Andacht*, som ursprungligen betyder: tankarnas uteslutande riktning på något.) *1) Sjäilstillstånd, dä mänskans tankar är uteslutande riktade på gudliga ämnen, i bön, betraktelse eller åhörande. *A. är nödvändig i bön.* *Höra Guds ord med a.* *Vara försänkt i a.* — *Syn.* Andakthet. — *2)* Förståndet af någon ytter religiös handling, till gudakthetens väckande eller underhållande, och bestående i bön eller postills och andaktsböcker läsande. *Kyrklig, huslig a.* *Förträffa sin a.* — *3)* (skämtv.) Djup uppåmkarsamhet vid åhörandet af något verldsligt tal, sällan *Andaktsboken i knäet*.*

ANDAKTSBOK, *f. 5. pl.* — *böcker.* Bok, tjenlig att begagnas vid den husliga andakten.

ANDAKTSFORMULÄR, — *färmläär*, *n. 3. o. 5.* Formular för andaktsförättningar.

ANDAKTSTFULL, *a. 2. 1)* Full af andakt under en andaktsförättning. *Hon satt så a. under predikan.* *Höra på med a. uppåmkarsamhet.* — *Syn.* Andakthet. — *2)* (skämtv.) Ytterst uppåmkarsam vid åhörandet af något verldsligt tal, o. s. v.

ANDAKTSFÖRRÄTTNING, *f. 2.* Förrättande af någon till den offentliga eller husliga andakten åhörande handling.

ANDAKTSLÖS, *a. 2. 1)* Som är uten andakt vid den allmåna gudstjensten eller någon huslig andaktsöfning. — *2)* (skämtv.) Som åhör något utan uppåmkarsamhet.

ANDAKTSPRÅL, *n. 3.* Skrymtaude andakthet.

ANDAKTSSTUND, *f. 3.* Stund på dagen, egnad til andaktsöfningar.

ANDAKTSÖFNING, *f. 2.* Offentligt eller enskilt förrättande af någon till gudstjenst hörande handling. — *Syn.* Se *Gudsdyrkan*.

ANDANDE, *n. 4.* (foga brukl.) Handlingen, då man andas.

ANDANOM, gam. abl. plur. Se *Ande*.

ANDANTE, annändane, adv. (i musik) Betecknar ett tempo, mellan adagio och allegro. Ietyder egentligen: i gående; således något långsamt. — *S. n. 4.* Musikstücke med sådant tempo.

ANDANTINO, — *-ti-*, adv. (musik) Betecknar ett tempo, som fordrar något mera illighet än *Andante*. — *S. n. 4.* Musikstücke med sådant tempo.

ANDAS, *v. d. 1. 4)* (neutralt) Genom näsan eller munnen *indraga* ytter luft i lungan och utsläppa den der befintliga, till blifprocessen förbrukade och skämda. *A. lätt, tungt.* *Höfa svärt för att a.* *A. på en spiegel.* — *2)* (aktivt) *a)* Brukas med afseende på beskaffenheten af den luft, man ineller utandas. *A. frisk, god luft.* *A. vin, hvitlök.* — *b)* (fig.) Vara intagon af (en stark lidelse eller känsla). *A. hämd, kärlek, hat, ilska.* *A. krig.* *Allt a. glädje.* — *A. in, ut, se Inandas, Utandas.*

ANDBAR, *a. 2.* (nytt ord) Som kan inandas, tjenlig för inandningen.

ANDBÖSSA, *f. 1.* Bössa, som enkom begagnas för andtag.

ANDDRÄKE, *m. 2. pl.* — *drakar.* Benämning på hannen bland änder.

ANDE, *m. 2. pl.* — *dar.* Om vexlar ofta med former *Anda*; se d. o. *(fysiskt)* *a)* Den luft, som utsläpes genom andedrägten. *Höfa god, elak a.* Här siges lika väl *Anda*. — *b)* Andedrägt. I dena mening är formen *Anda* brukligare. — För beggedera bemärkelsen brukas blott sing. — *2)* *a)* Okroppsligt, med förmut, vilja, känsla och högre krafter begravadt väsende. *Gud är den högste a-n, ensam fullkomlig.* *Englarne äro andar.* *Den Helige A.* bekräftning på tredje personen i gudomen. *En god a.* *De orda andarne.* *Den onda anden,* djefvulen. — *b)* (i äldre och teosofisk mening) Mänskans innersta väsende, det hos en mänsklig egentligen andlig, hvaras närmaste omhölje är själen, genom hvilken hon verkar på och emottagar tryck af kroppen, som ytterligare försätter henne i vixelverkan med den ytter verlden. Det grekiska *Pneuma*, till skilnad ifrån *Psyche* (själen). — *c)* Själ. *Mänskian antages i almindelhet bestå af en andelig och en kroppslig beståndsdel, eller af Själ, äfven kallad Ande, och Kropp.* — *d)* (enligt folktrom) *aa)* En afiden mänskligas själ, som återvänder till denna verlden och på något sätt der uppenbarar sig. *Gengångare, Spöke.* — *bb)* Övernaturligt väsende, som tros vara rådande öfver någon viss del af skapelsen eller på någon viss ort, eller verkande i och för något visst ändamål. *De gamla antog, att alla orter och många naturföremål hade sin egen rådande a.* *Sådana äro hos oss: sjörd, skogsrä, bergsrä, m. fl.* *Hear mänskia troddes hafta en god a., som beskyddade henne och ledde henne till det goda, samt en ond ande, som ledde henne till det onda och sökte störta henne i förderfvet; deraf talesätten: hans goda a. beskyddade honom; hans onda a. intalade honom detta förderfliga råd,* o. s. v. — För alla bemärkelserna under 2. har ordet pluralis. — *Jfr. Anda*.

ANDEBEVÄRJARE, *m. 3.* En, som genom vissa trollformer förmenas kuona frankalla andar och de alltidnes vålnader.

ANDEBEVÄRJESE, *f. 3. och* **ANDEBEVÄRJING**, *f. 2.* Främkallande af andar och de dödes vålnader.

ANDEDRÄG, *n. 5.* Luftinsupande i lungan för hvar gång särskilt. *Andedrägten består af upphörsligt förrygade a.* — *Syn.* Andetag.

ANDEDRÄGT, *c. 3. 4)* Den luftförrättning, hvarigenom ytter luften insupas i lungan och den der befintliga, förbrukade, skämda luften utsläppes. *Kort, tung, lätt a.* *A-ens verktyg.* — *2)* Andedrag. *Anda till sista a-en, till livets slut.* — *3)* Den luft, som utandas ur lungan. *Höfa elak, stinkande a.* — *Syn.* Ande. — *Ss. A-sorgan.*

ANDEDRÄGTSRÖR, *n. 3. (nat. hist.)* Benämning på insekternas andedrägtsorganer.

ANDEFATTIG, *a. 2.* Som ider brist på tankar, idéer. *A. bok, skrift.* *A-t tal, A-a verser.*

— *Syn.* Andelös, Andetom, Innehållslös, Själlös.

ANDEFATTIGHET, *f. 3.* Brist på tankar, idéer.

ANDEL, *m. 2. 4)* Del af ett helt, hvilket tillhör flera delägare. *A. i bruk, i bolag, i ett handelsföretag, en affär.* *Huru stor a. fick hvar och en af hela urfvet?* — *2)* Del af något helt, som shall betalas, erläggas eller utgöras. *Här är min a. af betalningssumman.* *A. i utlager, i omkostnaderna för ett allmänt arbete.* — *3)* Delaktighet, del. *Han har haft mycken a. i min olycka.*

ANDELIF, *n. 5.* Lefnad, dä själens verksamhet företelesvis är riktad på det andeliga och eviga.

ANDELIG, *m. fl.* se *Andlig*, *m. fl.*

ANDELARA, *f. 1.* Lärar om andeverlden.

ANDELÖS, *a. 2.* Som är i saknad af all högre tanka, at smille, idéer. — Ordet hör icke föryxlas med Andlös.

ANDEMENING, *f. 2. 4)* En i den ytter bokstafsmeningen inhöjd högre, fördold mening. *A-en af ett bibelspråk.* — *2)* (6g.) Afsigt, plan. *A-en af hans förstag är lätt att inse.*

ANDEPUST, *m. 2. (mindre brukl.)* Sista andedräget.

ANDRIK, *a. 2.* Full af högre tankar, idéer, smille, upphygge. — *Syn.* Se *Upphygglig*, Snillrik, — *Andrikt*, adv.

ANDERSMESSA, *f. 1.* Fest, som i katolska tiden firades till åminnele af apostelen Andreas. — *2)* (nu) Den dag, som i almanackan är betecknad med namnet Anders.

ANDESJÄRE, *m. 5.* Se *Andeskädare*.

ANDESINNE, *n. 4. 1)* Ett särskilt sinne hos mänskian, hvarigenom hon ansas vara eller kunnia komma i förbindelse med andeverlden, utan all tillhjelp af de kroppsliga sinnen. — *2)* Det själens sinne, hvarigenom den står i förbindelse med de kroppsliga sinnen och sätunda beherrska kroppen eller emottagar tryck ifrån den ytter sinneverden.

ANDESKÄDARE, *m. 3. och*

ANDESKÄDERSKA, *f. 1.* En, som har andesyn.

ANDESYN, *f. 3.* Uppenbarelse af en eller flera andar för det kroppsliga ögat. — *Syn.* Vision. — *Syn.*

ANDETAG, *n. 5.* Se *Andedrag*.

ANDEVERLD, *f. 2.* Andarnes verld eller samtligheten af de okroppsliga, med tankeförmåga, vilja, känsla och högre krafter utrustade väsenden, som existera utom sinneverden.

ANDRFÄDD, *a. 2.* *Se Andtruten.*

ANDGRÄS, *n. 3.* Ett slags vattenväxt. Kallas även *Braxengräs*.

ANDHAGEL, *n. 3.* (mest i plur.) Hagel, som isynnerhet begagnas vid andtagt.

ANDHAFRA, *f. 1. sing.* Ett slags gräs i små kärr och pölar, mycket omtyckt af änder, som äta dess frön.

ANDRYGHET, *f. 3.* Egenskapen att vara andryg. — *Syn.* Adelshögfärd.

ANDRÖR, *n. 3. (nat. hist.)* Hos vissa snäckslägter ett organ, hvarigenom de andas.

ANDTID, *m. 3.* Slättartid, bergningstid. Äf. Höand.

ANDTRUTEN, *a. 2.* neutr. — *et.* Som har kort, flämtande, liksom trytande andedrägt, till följe af någon häftig kroppsrörelse, isynnerhet springande. — *Syn.* Andfädd, Andlös, Flämlande.

ANDTRUTENHET, f. 3. Tillståndet, då man är andtruten.

ANDTÄPPA, f. 4. 1) Svårighet att andas. — 2) (med.) Sjuktillstånd, då andedrägten är likt som täppt och förenad med någon plåga.

ANDTÄPPT, a. 1. Som har andtäppa.

ANDUNGE, m. 2. pl. — ungar. Unga af andslägten. — *Ss. Andungsjagt.*

ANDUNGSHUND, m. 2. Hund, som är dreserad till andungsjagt.

ANDVÄDER, n. 5. Väderlek under andtidien.

ANDÄKTIG, a. 2. Full af andakt. *A. menniska, åhörare. A. bön. — 2) (fron.) Tillgjordt andäktig, skenhelig. — 3) (skämtv.) Högst uppärksam.*

ANDÄKTIGHET, f. 3. Egenskapen att vara andäktig.

ANEKDOT, anekdot, m. 3. 1) Hemlig historisk händelse, som blifvit förbigången eller förtegad af föregående historieskrifvare. I denna bem. mindre brukligt. — 2) Kort berättelse om någon mer eller mindre anmärkningsvärd tilldragelse, om något karaktersdrag af en historisk person. — 3) (fam.) Berättelse om något karaktersdrag af enskilt person. — *Ss. -berättare, -krämare, -makare, -jägare, -samlare, -van.* [Anecdot.]

ANEKDOTISK, a. 2. Som har egenskap af anecdöt. [Anec -.]

ANEMOKORD, -- mäkärd, m. 3. Strängadt instrument, som spelas af vinden.

ANEMOMETER, -- månämö-, m. 2. pl. — metrar. Hvarje instrument, hvareigenom vindens styrka bestämmes. Windmätare.

ANEMON, -- mön, f. 3. Se *Sippa*.

ANEVRISM, anävrism, m. 3. Pulsäderbräck.

ANFALL, n. 3. 1) Handlingen, då man anger: a) med vapen o. d.; b) med ord eller skrift. Jfr. *Anfalla*. a) *Göra ett häftigt a. på fienden, på en trupp, på en stad, fästning, skans, ett skepp, o. s. v. Jag råkade på vadgen ut för ett a. af röföfare. — b) Smäddligt, bittert a. A. på heder och ära. A. emot regeringen. Icke frukta kritikens, smäddens, etiketterns a. Han försevrade sig med segrande argumenter emot detta nya a.* — *Syn. Angrepp, Anlopp, Överfallande, Attack, Stormning. — 2) (fig.) Plötsligt utbrott af vissa svåra och häftiga sjukdomar. Få ett a. af slag af fallandessjukan, af gikt, o. s. v.*

ANFALLSVIS, adv. På ett anfallande sätt, såsom anfallande. *Gå a. tillväga.* — Årven Offensiv.

ANFORDRA, v. a. 1. Se *Påfordra*.

ANFORDRAN, f. sing. indef. 4) Fordran, begårau, anmaning. *På vederbörande myndighets a.* — 2) (med brukl.) Kräfande för skuld. *Revers all betala vid a.*

ANFUKTA, v. a. 1. (börjer brukl.) Fukta. — *Anfukande*, n. 4. o. *Anfuktning*, f. 2.

ANFAKTA, v. a. 1. 1) (om onda andar) Ansetta med frestelser, lockelser eller själsgval. *Djefvulen frestrar och a-ar. Hon blef a-ad af en ond unde.* — *Syn. Presta.* — 2) (i utsträckt mening) Plåga, förfölja. *Han kan icke taga ett steg på gatan, utan att a-s af någon björn.*

ANFAKTA, v. a. 2) Brukas stundom vid svordomar och utrop af förargelse, t. ex.: *Hin a! A. och regera!* A. haad det är kallt! A. honom! — A. sig, v. r.

1) Hafva åtborde som en besatt. Brukas hafven stundom om tillfjorda och överdrivna åtborde hos talare eller skädespelare. — *Syn. Obäka sig.* — 2) A. sig på, svåra på. Förekommer ofta i förbindelse med verbet *Svåra*, t. ex.: *Han svor och a-de sig på, att det var sant.*

ANFAKTANDE, n. 4. Handlingen att anfakta. *Menniskans a. af djefvulen.*

ANFAKTELSE, f. 3. 4) Handlingen att anfakta. *Frukta djefvulens, björnar a. ell. a. af djefvulen, björnar.* — *Syn. Se Frestelse, Plåga.* — 2) Handlingen, då man anfaktar sig i begge hem. *En prests a-r på predikstolen. Jag vill ej längre höra dina svordomar och a-r.*

ANFAKTNING, f. 2. Se *Anfaktele*, 4.

med fälld bajonet. *A. ett regemente, en hel armé, ett linieskepp, en eskader, en flotta. A. en skans, en fästning, en stad, en provins. Czar Peter anföll Sverige med krig. — 3) (fig.) I tal eller skrift framställa klander, förfärlenser, smäderier emot någon. Hennes giftiga tunga a-ller utan åtskillnad både vän och fiende. Herr N. anföll i en lång artikel det nya fångvärdsystemet.* — 4) (fig.) Säges om vissa häftiga sjukdomar och om väldssamma naturverkningar.

ANFÖR, v. a. 2. 1) *Såsom hufvudman och ledare gå i spetsen för. A. en trupp i striden. A. en procession. A. dansen. A. en deputation.* — 2) Föra befatlet över. *A. en armé, en flotta. A. förtroeven, estertrafven, centern. Moses a-rde Israels folk.* — *Syn. Kommendera, Föra befatlet över.* — 3) Införa och leda en ung person i verlden, i sällskaper. *A. en yngling i verlden. Frn N. a-rde den unga mansens B. på balen hos grosshandlar Z.* — 1) Alla tre förestående bem. brukas någon gång föra än. — 4) Framställa, framföra muntlig eller skriftiligen, andraga, föredraga. *A. skål, bevis, klagomål, besvär. A. sina tankar till protokollet. Hvad har ni att a. till er ursäkt, till ert försvar?* — 5) Omförmåla, omnämna, omtala. *Herr N. anförr i sin bok en ganska märktig händelse, ett högt viktig exempel.* — 6) Ord för ord upprepa något ställe ur en bok, en skrift eller något yttrande: clitera. *Till stöd för sitt påstående a-rde han flera ställen ur Herodotus, flera utlätanden af sakunniga personer.*

ANFÖRANDE, n. 4. Handlingen att anfatta.

ANFALLSFÖRBUND, n. 3. Förbund emellan två eller flera makter att med samfälliga krafter anfalla en eller flera andra. Åven: Offensivt förbund. Offensivt allians.

ANFALLSKRIG, n. 5. Krig, som en stat påförer en annan. — Motsats: Försvarskrig.

ANFALLSPLAN, m. 3. Planen för anfallet i ett fältslag eller för ett anfallskrig. — Motsats: Försvarsplan.

ANFALLSRÖP, n. 5. Se *Härskri*.

ANFALLSVAPEN, n. 5. Vapen, som nyttjas till anfall, såsom eldgevär, värja, sabel, lans, spjut, o. s. v. — Motsats: Försvarsvapen.

ANFALLSSTRÅLÉ, m. 2. pl. — strålar. (opt.) Ljusstråle, som faller i ett medium.

ANFALLSTRAKTAT, -- tracktät, m. 3. Fördrag, hvareigenom en eller flera makter önskesidigt förbinda sig till gemensamt anfall emot en eller flera andra. — Åven Offensiv trakta.

ANFALLSVINKEL, m. 2. pl. — vinkel. (opt.) Den vinkel, hvareunder en ljusstråle ingår i ett medium, t. ex. glas, vatten, o. s. v.

ANFALLSVIS, adv. På ett anfallande sätt, såsom anfallande. *Gå a. tillväga.* — Årven Offensiv.

ANFORDRA, v. a. 1. Se *Påfordra*.

ANFORDRAN, f. sing. indef. 4) Fordran, begårau, anmaning. *På vederbörande myndighets a.* — 2) (med brukl.) Kräfande för skuld. *Revers all betala vid a.*

ANFUKTA, v. a. 1. (börjer brukl.) Fukta. — *Anfukande*, n. 4. o. *Anfuktning*, f. 2.

ANFAKTA, v. a. 1. 1) (om onda andar) Ansetta med frestelser, lockelser eller själsgval. *Djefvulen frestrar och a-ar. Hon blef a-ad af en ond unde.* — *Syn. Presta.* — 2) (i utsträckt mening) Plåga, förfölja. *Han kan icke taga ett steg på gatan, utan att a-s af någon björn.*

ANFAKTA, v. a. 2) Brukas stundom vid svordomar och utrop af förargelse, t. ex.: *Hin a! A. och regera!* A. haad det är kallt! A. honom! — A. sig, v. r.

1) Hafva åtborde som en besatt. Brukas hafven stundom om tillfjorda och överdrivna åtborde hos talare eller skädespelare. — *Syn. Obäka sig.* — 2) A. sig på, svåra på. Förekommer ofta i förbindelse med verbet *Svåra*, t. ex.: *Han svor och a-de sig på, att det var sant.*

ANFAKTANDE, n. 4. Handlingen att anfakta. *Menniskans a. af djefvulen.*

ANFAKTELSE, f. 3. 4) Handlingen att anfakta. *Frukta djefvulens, björnar a. ell. a. af djefvulen, björnar.* — *Syn. Se Frestelse, Plåga.* — 2) Handlingen, då man anfaktar sig i begge hem. *En prests a-r på predikstolen. Jag vill ej längre höra dina svordomar och a-r.*

ANFAKTNING, f. 2. Se *Anfaktele*, 4.

ANFÖRA, v. a. 2. 1) Såsom hufvudman och ledare gå i spetsen för. *A. en trupp i striden. A. en procession. A. dansen. A. en deputation.* — 2) Föra befatlet över. *A. en armé, en flotta. A. förtroeven, estertrafven, centern. Moses a-rde Israels folk.* — *Syn. Kommendera, Föra befatlet över.* — 3) Införa och leda en ung person i verlden, i sällskaper. *A. en yngling i verlden. Frn N. anförr i sin bok en ganska märktig händelse, ett högt viktig exempel.* — 4) Omförmåla, omnämna, omtala. *Herr N. anförr i sin bok en ganska märktig händelse, ett högt viktig exempel.* — 5) (om person) Som lägger mycket vigt på, att något sker eller görs. *Jag är högst a. om att vinna hans vänskap.* — *Syn. Män (om).* — 5) (fam.) Beställsam. *Visa, ställa, göra sig a.*

ANGELÄGENHET, f. 5. 4) Egenskapen att vara angelägen. Tänk på sakens a. — 2) Angelägen sak, viktig ärende, viktig föremål. *Statens a-er. En huslig a. Jag behöver ett par dagar att besöra vissa a-er. Hvad var det för a. att . . .? hvad behöfdes det, att . . .?* —

I utsträckt mening hänvisas ordet också om ärender i allmänhet, även mindre betydande, helst i plur.: hvem shall jag få att sköta mina a-er, median jag far bort?

ANGENAM, a. 2. Som gör ett bebagligt intryck på något af de kroppsliga sinnessmäler eller på själen. *A. lukt, smak, syn. A. musik. A. kitting, retning. A. ort. Det är mig rått a-t att erfara det.* — *Syn. Se Behaglig.*

ANGENÄMHEIT, f. 5. (mindre brukl.) Se *Behaglighet, lyxhet*.

ANGENÄMT, adv. På ett angenämt sätt. *Angifning*, f. 2. Se *Angifvande*.

ANGIFVA, v. a. 3. (börjes som *Gifa*) 4) Tillkännagifva, uppgifva. Termometern a-fer tempeaturens omvälvningar. *A. orsaken till en händelse. A. varor i tullen, tillkännagifva för vederbörande tulltjenstemans åkomsten af varor, som böra tullbehandlas.* — 2) (i inskränkt mening) För vederbörande myndighet tillkännagifva någon begången eller tillämnad förbrytelse, uppgifva någon person, som förbrytter eller åmnar förbryta sig emot lagarna. *A. en stöld, ett dråp, en stämppling, en sammansövning.* — 3) Skrift eller tal, hvareigenom något anföres (i bem. 4 o. 6). *A. till protokollet. Hans a var ganska skarpt.* Vid a-t af denna logparagraf anmärkes, att . . . — *Syn. Föredragande, Framställning.*

ANFÖRARE, m. 3. 4) Den, som för befatlet över en större eller mindre trupp. *A. för en trupp soldater, ett rövbärband.* — *Syn. Behäfva, Chef.* — 2) Den, som här ledningen af det hela, vid en förening af flera personer i och för någon gemensamt förrätning. *A. för en orkester.* — 3) Vid en ballett. — *Syn. Ledare.*

ANFÖRINNA, ANFÖRERSKA, f. 4. Kvinnan, som för befatlet, eller har sig ledningen af något omhेत.

ANFÖRTRO, v. a. 2. 1) Lemma en något att värda, att förvara, att gömma. *A. något i ens värld. Jag har a-t honom alla mina pennningar.* — 2) Överlempa åt någon, som man har förtroende till, ledningen, uträttningen af något maktpäliggande. *A. någon ledningen af en sak.* — *Syn. Angifva, 2.*

ANGIFVELSE, f. 2. 4) Se *Angifvande*. — 2) Själva talet, skriften eller dokumentet, som infattar hvad man angifvér (i bem. 2).

ANGLICISM, -- sissm, m. 5. Språkgenet, som tillhör engelska språket, men utgör ett fel i andra.

ANGLISERA, v. a. 4. På i England brukligt sätt astubba svansen på en häst. *A. en häst.* — *Angliserande*, n. 4. o. *Anglise-ring*.

ANFÖRVANDT, m. o. f. 5. Person, genom blodband förenad med någon. — *Syn. Se Slägting*.

ANFÖRVANDTSKAP, f. 3. 4) Förhållandet, då någon är anförvandt med en annan. *Det är nära a. emellan dem.* — *Syn. Se Slägtskap.* — 2) (fig.) Likhet, tycke. *Hans skaldlytne har någon a. med Schillers.* — 3) (kem.) *Se Frändskap (kem.)*

ANGE, sammandraget af *Angisva*.

ANGEL, m. 2. pl. *anglar.* Se *Vinkel*, 1.

ANGELIKA, f. 1. Apotekväxt, som växer vild på fuktiga ställen från Dalarna upp till Nordkap. Kallas även Helgeandsört.

ANGELÄGEN, a. 2. neutr. — el. 1) (om sak) Som ej får försummas eller uppskjutas. *A. sak,*

förrätning, uträttning. *A-er göromål, drenade. Det är a-er för honom, att det sker snart. Läta sig a-er vara med all ifver påtänka eller uträcka.* — *Syn. Vigdig, Maktpäliggande.* — 2) (om person) Som lägger mycket vigt på, att något sker eller görs. *Jag är högst a. om att vinna hans vänskap.* — *Syn. Män (om).* — 5) (fam.) Beställsam. *Visa, ställa, göra sig a.*

ANGELÄGENHET, f. 5. 4) Egenskapen att vara angelägen. Tänk på sakens a. — 2) Angelägen sak, viktig ärende, viktig föremål. *Statens a-er. En huslig a. Jag behöver ett par dagar att besöra vissa a-er. Hvad var det för a. att . . .? hvad behöfdes det, att . . .?* — I utsträckt mening hänvisas ordet också om ärender i allmänhet, även mindre betydande, helst i plur.: hvem shall jag få att sköta mina a-er, median jag far bort?

ANGENAM, a. 2. Som gör ett bebagligt intryck på något af de kroppsliga sinnessmäler eller på själen. *A. lukt, smak, syn. A. musik. A. kitting, retning. A. ort. Det är mig rått a-t att erfara det.* — *Syn. Se Behaglig.*

ANGENÄMHEIT, f. 5. (mindre brukl.) Se *Behaglighet, lyxhet*.

ANGENÄMT, adv. På ett angenämt sätt.

ANGIFNING, f. 2. Se *Angifvande*.

ANGIFVA, v. a. 3. (börjes som *Gifa*) 4) Tillkännagifva, uppgifva. Termometern a-fer tempeaturens omvälvningar. *A. orsaken till en händelse. A. varor i tullen, tillkännagifva för vederbörande tulltjenstemans åkomsten af varor, som böra tullbehandlas.* — 2) (i inskränkt mening) För vederbörande myndighet tillkännagifva någon begången eller tillämnad förbrytelse, uppgifva någon person, som förbrytter eller åmnar förbryta sig emot lagarna. *A. en stöld, ett dråp, en stämppling, en sammansövning.* — 3) Skrift eller tal, hvareigenom något anföres (i bem. 4 o. 6). *A. till protokollet. Hans a var ganska skarpt.* Vid a-t af denna logparagraf anmärkes, att . . . — *Syn. Föredragande, Framställning.*

ANFÖRARE, m. 3. 4) Den, som för befatlet över en större eller mindre trupp. *A. för en trupp soldater, ett rövbärband.* — *Syn. Behäfva, Chef.* — 2) Den, som här ledningen af det hela, vid en förening af flera personer i och för någon gemensamt förrätning. *A. för en orkester.* — 3) Vid en ballett. — *Syn. Ledare.*

ANFÖRINNA, ANFÖRERSKA, f. 4. Kvinnan, som för befatlet, eller har sig ledningen af något omhेत.

ANFÖRTRO, v. a. 2. 1) Lemma en något att värda, att förvara, att gömma. *A. något i ens värld. Jag har a-t honom alla mina pennningar.* — 2) Överlempa åt någon, som man har förtroende till, ledningen, uträttningen af något maktpäliggande. *A. någon ledningen af en sak.* — *Syn. Angifva, 2.*

ANGIFVELSE, f. 2. 4) Se *Angifvande*. — 2) Själva talet, skriften eller dokumentet, som infattar hvad man angifvér (i bem. 2).

ANGLOMANI, -- ni, f. 3. Överdriven kärlek för allt hvad engelskt är. [--- nice.]

ANGLÄS, amgläs, m. 3. 4) Ett slags längdans af luffig karaktär. *Dansa en a.* — 2) Musikstücke, som dervid spelas. [Anglaise.]

ANGORÄGET, ångoräget, f. 5. Getart med fint, långt ragg, som utgör råmmnet till åkta kamelgarn.

ANGREPP, n. 3. 4) Anfall (i bem. 1 o. 2). — 2) Ingrep i rättigheter.

ANGRIPA, v. a. 3. (börjes som *Gripa*) 4) Anfalla. Jfr. d. o. — Passivet *Angripas* brukas

även absolut (i st. f. angripas af röta) i bem. af: skämmas, taga skada, börja ruttna, t. ex.: *Köttet har redan blifvit något angripet.* — 2) Säges om för helsan skadliga ämnen. *Detta medel a-per bröstet.* — *Syn. Afficer.* — 3) (mindre brukl.) Gripa sig an med, begynna. *A. ett företag.* — *Gripa än förekommer stundom.*

ANGRIPANDE, n. 4. Handlingen att angripa.

ANGRIPARE, m. 5. En som angriper; se ordet *Anfalla*, bem. 1, 2 o. 5.

ANGRIPPLIG, a. 2. (foga brukl.) Som kan angripas.

ANGRÄNSA, v. n. 1. Gränsa intill, ligga med sina gränser intill. *All jord, som a-r.* — *Angränsande*, n. 4.

ANGRÄNSADE, a. p. 1. Som angränsar. *A. ägor.* — *Syn. Tillgränsande, Närgränsande, Närliggande, Tillstötande.*

ANGÅ, v. a. 2. (böjes som *Gå*) 1) Stå i något slags närmare eller fjärrare förhållande till; hafta sammanhang, beröring med; hafta afseende på. *Det a-r er fördel. Det a-r lif och ära. Head a-r mig deras tråta? Det a-r mig ej. Head honom a-r, så är min tanka . . . Head a-r pastisändet, att . . .* — *Syn. Anbelägna, Beträffa, Anträffa, Röra, Handla om, Vidkomma.* — 2) Handla om, afhandla. *Denna skrift a-r läkekonsten.* — Partikeln kan i detta ord ické skiljas ifrån verbet. *Gå an har en helt annan betydelse.*

ANGÄNDE, a. p. 1. Som angår. *Hur går det med målet a. mordet på N?* — Ordet nyttjas ganska ofta absolut, såsom preposition, och betyder dä: *Bygd angår, i afseende på, beträffande*; t. ex.: *A. denna sak dro meningarna delade. A. din besvär, så . . .* — *Syn. Anbelägande, Anträffande, Rörande, Beträffande, Vidkommande.*

ANGÖRA, v. a. 2. (böjes som *Göra*) (sjöt.) Segia mot ett land, för att få det i sigte. *A. norska kusten.* — *Angörande*, n. 4.

ANHALA, v. a. 1. (sjöt.) Hala till. *Jfr. Hala.*

ANHÄNG, n. 3. Samtliga de, som gynna en persons häxor, afsigter och sträfvanden. Säges vanligvis i dålig mening. *Skaffa sig ett a. Jag trotsar honom och hans a.* — *Syn. Se Parti.*

ANHALLA, v. a. 3. (böjes som *Hålla*) 1) Tvinga någon att stanna, för att göra reda för sig eller uppfylla ens begärer i något afseende. *En hustru, som bar ett knyte, blef nyiligen a-llen på gatan af en polisbeljent, men gjorde reda för åtkomsten. På vägen blef jag a-lten af rövpare, som begärde mina börs och mitt ur.* — 2) Fasttaga, bemäktiga sig, gripa. *A. tjufvar, spioner. A. varor under bestlagsanspråk.* — V. n. Höftigt, ödmjukt, eller vörnadsfullt begär. *A. hos någon om något. A. om en flickas hand.* Jag anhöll hos honom, att han måtte gynna mitt förehafande. *Jag a-ller, att ni täckes med förtja hedra mig med ett besök.*

ANHALLAN, f. sing. indel. Höftigt, ödmjuk eller vörnadsfull begär. *Min a. är, att ni ville hålla till goda med detta.*

ANHÄLLANDE, n. 4. Handlingen, då man anhöller. — 2) Se *Anhällan*.

ANHÄNGARE, m. 5. En, som gynnar en persons häxor, afsigter eller sträfvanden; äfv. den, som är tillgiven ett parti, en sekt, en lärda, ett system, o. s. v. Brukas både i god och dålig betyrskelje. *Daljunkaren fick många a. Platos, Socrates', Luthers, Erik Janssons a.* *Han är en stark a. af Hegels filosofi, af den italienska*

musiken, af nya skolan i vitterheten. — *Syn. Medhälare, bekännare.*

ANHÄNGIG, a. 2. (jur.) Som är under domstols handläggning och afhömdane. *Saken är a. vid N. häradsrätt. Målet har länge varit a-t hos konsistorium.*

ANHÄNGIGGÖRA, v. a. 2. (böjes som *Göra*) Draga under domstols afhörande.

ANHÄNGIGHET, f. 3. (jur.) Ett måls varande under domstols omprüfung.

ANHÖRIG, a. 2. Som tillhör en persons närmare slägt; närskyld. *A. person, a. ung man.*

— Brukar mest som substantiv, t. ex.: *Hans a-e. Det är en a. till mig.* — *Syn. Se Slägting.*

ANIMAL, — ål, ell. **ANIMALISK**, a. 2. (vetensk.) 1) Som tillhör eller har afseende på djurlivet. *Det a-a-livet. A-a-funktioner.* — 2) Som utgör beståndsdelen af en djurkropp eller derifrån hårrot. *A-a ämnen, födoämnena, oljor. A-föda.*

— Stundom, ej alltid, kan ordet återgås med Djurisk, Djur-. — Motsats till Vegetabilisk, Mineralisk.

ANIMAL-MAGNETISM, — ål- — issm, m. 3. Vissa kraft, isynnerhet hos religiö-emeuniskor, hvilken dels uppenbarar sig utan yttre inverkan, dels väckes af andra, genom saktla strykning med fingerpetsarna eller med en magnet, och hvarigenom menniskan försänkes i en sömn af eget slag (magnetisk sömn), så att hon ser, vet och förstår, hvad som i det naturliga tillståndet ligger utom gränsen för hennes andeliga och kroppsliga sinnen.

ANIMERA, v. a. 1. Lifva, uppliva.

ANING, f. 2. 1) Oförklarlig förkänsla af någon tillkommande händelse. *Jag hade en a., att så skulle gå. Ser man det! min a. slog in.* — 2) Misstanke. *Hon hade ej minsta a. om denna intrig.* — *Ss. A-sgäva, -sförmliga.*

ANINGSSINNE, u. 4. Särskilt andligt sinne hos menniskan, hvarigenom hon antages äga förmågan af aningar.

ANIS, m. 3. sing. Kryddväxt, inhemsik i Syrien och Egypten, med välsmakliga, helisosamma frön, som begagnas till beredande af: *A-bröd, A-brännvin* eller *A-likör, A-olja, A-konfekt, A-socker, A-vin*, m. m.

ANISBLOMMOR, f. 1. pl. Benämning i Nerike på Linnea borealis. Kallas äfven Jordkronor, Hindblommor, m. m.

ANJOVIS, se *Anajovis*.

ANKA, f. 1. 1) En artförändring af Gräsanden, större än denna. Turkisk A., se *Desmansand*. — 2) (lig. skämtv.) Stackare. *Din arma a.*

ANKAR, m. Se *Ankare*.

ANKAR, n. 5. o. **ANKARE**, n. 4. 1) Stort, på fartyg brukligt jernredskap, bestående af en lång, grof stång, kallad läggen, vid hvars nedra ända hakar eller klor, kallade armar, utgå i spetsig vinkel, och vid hvars öfra ända en ring är fastad, hvari ankartåget fastgöres, för att samedelst kunda nedskänkas till sjöbotten, hyraest det med sina klor fastnar och qvarhåller fartyget på samma ställe, genom ankartåget, som fastgöres vid däck. *Kasta, fälla a. Lyfta, lätta a., uppvinna det ur sjön. Ligga för a. A-et är upp och ned, då ankartåget står lodrätt. A-et är under kran, då kathlocket är tätt vid kranbjälken. A-et är oklärt, då ankartåget eller bojrepet virat sig, eller har törn om stocken eller armen. A-et hoppar, då ankaret sackar, vid hård botten. A-et är hoppets sinnebild.* — 2) Jernkors eller jernhake i murar, för att gifva dem styrka eller hindra dem tillsammans med andra murar. — 3) (fig.)

Stöd, styrka, räddning. *Tron är en kristens bista a. i livets stormar.* — 4) (fys.) Åtlängt, på midten med en bale försedt jernstycke, som hanges vid någondra polen af en armerad magnet, för att dervid kunna hänga något.

ANKARARM, m. 2. (sjöt.) Benämning på de två stora från läggen utgående jern, som mot densamma formera en vinkel af 60°.

ANKARBOJ, m. 2. (sjöt.) Vanligtvis kägelformigt trästycke, som, vid ankring, med bojrepet fästes vid ankaret, för att utvisa stället, där detta ligger.

ANKARBOTTEN, m. 2. pl. — *bottnar*. Se *Ankargrund*.

ANKARBRUK, n. 5. Jernbruk, der ankaren tillverkas.

ANKARE, m. 5. 1) Mått för våta varor, innehållande 15 kannor. — 2) Våtvärakål, innehållande detta mått.

ANKARE, n. 4. Se *Ankar*.

ANKARFAST, a. 4. *A. grund, botten*, der ankaret ligger stadigt.

ANKARFLY, n. 4. (sjöt.) Ytter hälften af ankaren.

ANKARFODRING, f. 2. (sjöt.) Beklädning af plankor, som vid ankarets kipning hindrar flytet ifrån att skada bordläggningen.

ANKARGRUND, n. 5. Ställe, der djupet och bottnen beskrifvenhet medgivs ankragande.

ANKARKETTING, m. 2. *Jernkedja*, som ofta begagnas i stället för ankartåg, men äfven ofta såsom förelöpare, fastad vid ett sådant.

ANKARKLADNING, f. 2. Se *Ankarfodring*.

ANKAKORS, u. 5. (herald.) Kors, i form af ett ankare.

ANKAKRONA, f. 4. **ANKARKRYSS**, n. 5. (sjöt.) Tjockaste delen af ankaret, eller den punkt, hvarigenom armarne utgå.

ANKARLINA, f. 1. (sjöt.) Se *Ankartåg*.

ANKARLÄGG, m. 2. (sjöt.) Den grofva jernstång, som utgör hufvdullen af ankaret, och ifrån hvars nedre ända armarne utgå.

ANKARNÖT, f. 3. (sjöt.) Den afsats på ankärläggen, hvaremot trårankarstocken hvilar.

ANKARPENNINGAR, m. 2. pl. Afsgift för ett fartygs ankarpalts i en hamn.

ANKARPLATS, m. 5. Ställe i en hamn, der man ankaret.

ANKARRING, m. 2. (sjöt.) Ring, hvori ett ankartåg fastgörs.

ANKARRÖRING, m. 2. (sjöt.) Beklädningen med tågvirke kring ankarringen.

ANKARSKO, m. 5. pl. — *skor*. (sjöt.) Urhållat trästycke, som hänges utombords, då ankaret kipas, för att ej skämma bogen.

ANKARSMED, m. 3. Smed, som smider ankaren.

ANKARSMEDJA, f. 4. Smedja, der ankaren smidas. — 2) Se *Ankarbruk*.

ANKARSPÄL, n. 5. (sjöt.) Vindspel, hvarmedelst ankaret lyfts eller fallas.

ANKARSTEK, n. 3. (sjöt.) Knut, som fäster ankartåget i ankarringen.

ANKARSTOCK, m. 2. 4) (sjöt.) Stycke af trä eller jern, som är fastadt vinkelrätt emot öfre ändan af läggen. — 2) Ett slags syrligt, långt och smalt, men tjockt bröd, som brukas för garnisoner och besättningar.

ANKARSTOPPARE, m. 3. (sjöt.) Stoppare (se d. o.), hvarmedelst ankartåget stoppas.

ANKARSATTNING, f. 2. Se *Ankargrund*.

ANKARTALJA, f. 1. (sjöt.) Tag med bale, som fattar i ankarringen.

ANKARTAPP, m. 2. (sjöt.) Ankärläggens östra, syrkantiga ända.

ANKARTROSS, m. 2. eller

ANKARTÄG, n. 3. (sjöt.) Tåget, som fasthåller fartyget vid ankaret.

ANKARTAGSSPLITS, m. 2. (sjöt.) Splits, som göres, för att förena två kabelläg.

ANKBONDE, m. 3. pl. — *bönder*. Hanne af ankälget.

ANKEL, m. 2. pl. *anklar*. Se *Fotknöl*.

ANKGÅRD, m. 2. Särskilt ställe, der ankar uppstöds i större mängd.

ANKLAGA, f. a. 1. 1) Inför domstol angiva och beskylla för övertridelse af lag. *Han blef vid häradsrätten a-d för stöld.* — *Syn. Angifva, Tiltala, Lagföra, Aktions, Stämna.* — 2) Beskylla, förebrå. *A. någon för världslöshet.* *Hans samvete a-r honom.*

ANKLAGAN, f. sing. indef. Se *Anklagelse*.

ANKLAGANDE, n. 4. Handlingen, då någon anklagas.

ANKLAGARE, m. 3. **ANKLAGARINNA**, f. 1. och **ANKLAGERSKA**, f. 1. En, som anklagar. — *Syn. Aktör, Aklagare, Åtalare, Beifrage.*

ANKLAGELSE, f. 3. 1) Handlingen, då man anklagar. — *Syn. Angifning, Angifelse, Lagföring, Åtal, Åtalan, Åklagan, Tiltala, Stämning, Åktion.* — 2) Innehållet af hvad man anfört i och för någons anklagande. *En svår a. Denna a. går på heder och ära.* — 3) Tat eller skrift, hvarigenom någon anklagas. *Sedan han slutat sin a. och ej hade mer att säga, fick han afträda. Intemla en a. till rätten.* — 4) Beskyllning. — *Ss. A-tal, A-skrißl.*, m. fl.

ANKLAGLESEPUNKT, m. 3. Särskilt punkt eller omständighet i en anklagelseskrißt.

ANKLAGLIG, a. 2. (mindre brukl.) Emot hvilken så många omständigheter till misstänka för lagöverträdelse förekomma, att han lagligen kan anklagas.

ANKLAGNING, f. 2. (föga brukl.) Se *Anklagelse*.

ANKLANG, m. 2. sing. (nytt ord; upptaget ifrån tysk.) 1) Det klingande ljudet ifrån en kropp, då en annan stöter däremot. — 2) (fig.) Bifall. *Förslaget fann ingen a.*

ANKNYTA, v. a. 3. (böjes som *Knyta*) Vidbinda, tillfoga, vidfoga. *Vid sin utveckling af ämnet fann han ifrån tillfälle att a. en ganska vacker liknelse.* — Ordet, hämtadt ifrån det tyska *Anknüpfen*, är nyttigen införda i språket och brukas i litterär stil.

ANKOMMA, v. n. 3. (böjes som *Komma*) Komma fram till ort och ställe, dit man anmat sig. *Till Paris har ifrån Rom a-mmit en kurir, som medfört depescher af högsta vikt.* — Brukas även i samma mening om fartyg, vagnar eller saker, som anständer till en ort, t. ex.: *Har ångboden, diligensen a-mmit ännu? I går ankom ifrån Norrland en föra lin.* — Endast i uttrycket *Kom an* (d. v. s. kom fram, kom hit), skiljes i denne bem. partikeln ifrån verbet, t. ex.: *Du hotar med din kapp; men kom an! jag skall snart tukta dig.* — *Syn. Anlända, Framkomma.* — V. n. o. impers. *A. på:* a) Bero af. *Det a-mmer blott på er.* Så mycket på mig a-mer. *Han gjorde allt, hvad på honom ankom, för att . . .* — b) Vara fråga om, gälla. *Det a-mer här icke på några styfver, utan på flera hundra riksdelar.* — Ofta brukas *Komma an på*, t. ex. det kommer helt och hållat an på er. — V. a. impers. Härvid förekom-

mer endast talesättet: *Hedan ankommer*, d. v. s. beträffande, hvad angår, t. ex.: *Hvad den saken a-mmer, så . . .*

ANKOMMAD, n. 4. Se *Ankomst*.

ANKOMMEN, a. p. 2. neutr. — et. 1) Något skänd. Brukas om kött och matvaror. Man säger alvén i samma mening: *A smak, a. lukt; lukta, smaka a-e* (i hylket sednare uttryck ordet antagit adverbial natur). — 2) Något rusig.

ANKOMIST, c. 5. 4) Handelsen eller tillfället, då någon eller något ankommer till en ort. *Jag var närvärande vid hans a. Fartygets a. dröjer. Efter min a. Frälsarens a. (til verlden), d. v. s. födelse. — Syn. Anländande, Frankomst: — 2) Början eller inträffandet av någon viss tidsdelning. *Dagens, morgonens, nattons a. Julens, sommarnens a. — Ss. A-dag, A-timma, m. fl.**

ANKRA, v. n. 2. Medelst ankaret fällande lägga fartyget stilla på ett ställe, så att det ej kan drifva derifrån. *Vi a-de på tio fannars djup. Fartyget a-de ute på redden. A. för spring, medelst en kabels fastande i ankaret eller på täget sätta sig i stånd att förändra fartygets ställning, oberoende av vinden.*

ANKRANDE, n. 4. o. **ANKRING**, f. 2. Handlingen, då man ankrar.

ANKSMÖR, n. 3. Fett af ankor, begagnadt som smör.

ANLÄG, n. 3. 1) Medfödd böjelse och förmåga att uppvisa och utmärka sig i dygd, kunskap eller färdighet. *Dennes gosse har goda moraliska a. Med sådana a. går man långt på den lärda banan. Han har a. till att blifva lindansare. A. för sång, för teatern, o. s. v. — Syn. Se Böjelse. — 2) (byggn. k.) Understa linjen af en dosering.*

ANLEDA, v. a. (föga brukl.) Se *Föränleda*.

ANLEDNING, f. 2. 1) Hvad som föränleder något; (i filosofisk mening) tillfältlig orsak. *Detta var a-en till kriget. Jag har ingen a. att beklaga mig. Giſva a. till klagomål. Taga sig a. af något att . . . Klaga utan a. Af hvad kommer du så här sen? Af a., att jag blifvit uteslängd. Af denna a. valdes han enhållit till kejsaren. I a. af föräkommna omständigheter får jag tillkännagisja, att . . . Det kom ett bref, i a. hvarefter han genast afreste till Tyskland. Bildar i denne bem. många sammansättningar, t. ex.: *Anmärkningsanledning, Sorganledning, o. s. v. — Syn. Orsak, Skäl, Grund. — 2) Hvad som föränleder till en förmordan eller misstancka: tecken, liknelse. Alla a-ar dro gynnande för den förmordan, att . . . Det är starka a-ar till den förmordan, att . . . Efter all a. har han misstagit sig. Särskilt i lagstiftningens ordet att beteckna: hvad som föränleder till att misstänka någon för brott, t. ex.: *Döma någon på blotta a-ar, utan skäl och bevis. Alla a-ar dro emot honom — 3) (bergsv.) Hvad som föränleder till förmordan om ett malmstrecks befintlighet under jorden på något ställe. Man har här funnit flera a-ar till jernmalm. Ingår under denna bem. i många sammansättningar, såsom: *Malnamleitung, Jernanleitung, o. s. v.****

ANLETE, n. 4. Se *Ansigte*. Brukas i skriftspråket, särdeles i högre stil, sällan eller aldrig i samsutstil. I figurlig mening säges: *Körtjena, dta sitt bröd, arbeta i sin a-s svett*, d. v. s. med strängt arbete förfyrfa sitt uppehälle, arbeta ganska strängt och tråget.

ANLETSDRAG, n. 3. Del af en persons an-

lete, som väcker något visst intryck på åskräderens skönhetssinne, eller synes uttrycka någon viss själegenskap hos människan. *Vackra, fula, ädla, besynnerliga a. Det der a-et hos honom har intet godt att innebära. Hennes a. var brott spegelet af hennes sköna själ. — Syn. Ansigtsslagnad, (i plur.) Lineamenter. — I den ädlare, högre stilten brukas helst *Anletsdrag*.*

ANLITA, v. a. 1. 4) Vända sig till någon med anhållan, begärان om bistånd, hjälp, understöd. *Man måste a. läkaren. A. någon om hjälp, om understöd, om penninglän. A. någon i en sak, i en affär. — 2) (fig.) Använda, bruka, begagna. A. läkemedel. A. tist. A. styrkan. Starkt a. sina tillgångar, sina krafter. Någon gång säges *Lita an*, t. ex.: *Om du vill litta mig an, så skall jag hjälpa dig.**

ANLITANDE, n. 4. Begärان, anhållan om bistånd, hjälp, understöd.

ANLOFNING (o har slutet ljud), f. 2. (sjöt.) Manövern, då man anlöfar. [Anlofning.]

ANLOFYA (o har slutet ljud), v. n. 4. (sjöt.) Vid segling vända fartyget närmare upp emot vinden. *Löfa än kan ifven sägas. [Anlova.]*

ANLOPP, n. 3. (mindre brukl.) 1) Den fart, man tager sig, då man ämnar löpa starkt. — 2) En trupps löpande fram mot fienden till anfall.

ANLUPEN, a. 2. neutr. — et. Som på ytan sett ett tunt överdrag af imme, eller en oxidhinnna, den sednare antingen genom lustens inverkan (erg. rost) eller genom konst. Säges om glas och metallar. *Fönstret är a-et af imme. A-et guld och silver Koppar, a. af erg. Jern, stål, a-et af rost. Gult, brun, blått a-et stål.*

ANLAGGA, v. a. 2. (börjas som *Lägga*) 1) Från första början anordna och besöra uppbygande, eller uppfordrandet af något. Brukas ej om enstaka bus, gardar eller hyar, ej ens om stadsdelar. *A. en stad, en köping, en fästning, en hamn. A. ett batteri, uppföra det nödiga underlaget, hvarpå ett visst antal kanoner planteras. — Syn. Grunda. — 2) Från första början anordna, bekosta och besöra alla nödiga arbeten och altt hvad som behöfs till en ny enskilt eller offentlig invättnings-, en ordling (för andra växtslag, än de allmänna sådesslagen), en storre tillverkningsanstalt, ett nytt samhälle i främmande land, o. s. v. *A. en skola, en trädgård, en vingård, en plantage, en park, en fabrik, ett manufakturi, en koloni, en väg. — Syn. Stifta, Inrätta, Etablera. — 3) Påtaga kläder eller till klädseln hörande tillbehör, som utgöra undantag ifrån den vanliga drägten. *A. uniform, galadrägt, maskeradskostym. A. mask, värja, trahantig hatt. A. sorg, d. v. s. sorgdrägt. Man säger alvén: A. skägg, mustascher, polisonger, peruk, glasögon, smink, o. s. v. — 4) (i dälig bem.) Uppgöra, ansiulta. A. eld, mordbrand. A. ett försärt, en plan, en komplott, en sammansvärjning. — För alla ofvanstående bem. brukas äfven stundom *Lägga än*. — 5) (mål.) Pålägga första färgerna, hvilka sedermera vid färdigmålningen åter täckas af andra färger. *A. färger. A. med färg. — 1 Allmänhet försärt dermed de väsendlighets delarnas framställning af ett arbete, hvarigenom det hetta bestämmes, i hvilken mening det alvén nyttjas om litterära, helst estetiska arbeten. — 6) Lägga en musköt, en bösse med kolven emot axeln, för att siga på något. Brukas numera nästan alltid neutralt. *A. med bösan, gevörel. Ännu bättre Lägga än. I fig. mening nyttjad, betyder det: asylta, taga sigte på, t. ex.: Denna är anlagdt på*****

bedrägeri, på skandal. *Hon har nu lagt an på honom med sina lockande ögon. — 7) Lägga fartyg vid land. Har i denna hem. uteslutande antagit neutral natur; således: A. vid *Houleur*, på franska kusten, o. s. v., men ej: A. fartyget. Bättre säges dock *Lägga än*.*

ANLÄGGANDE, n. 4. Handlingen, då man anlägger.

ANLÄGGARE, m. 5. En, som anlägger eller anlagt (se *Anlägga*, 1, 2 o. 4).

ANLÄGGNING, f. 2. 4) Se *Anläggande*. —

2) Hvad som blifvit anlagt (i hem. 1, 2, 4 o. 5 af verbet *Anlägga*): a & b) Stiftelse, inrättning: *Denna stad, hamn, skola, trädgård är en vaccker a. — c) Anslag, plan, komplott: *Hvilken nedrig a! Gora sig skyldig till en a. emot regeringen. — d) Grundning med färg. — 5) De väsendlighets delarnas anordning af en målning eller ett litterärt arbete, hvarigenom det heter bestämmes.**

ANLÄNDA, v. n. 2. (egentl. Ankomma till land ifrån en sjösts) Frankomma till bestämdt ort ifrån resa till sjös eller lands. *Till Paris har a-nlt en kurir ifrån hovet i Rom. Brukas äfven ofta, eburu mindre väl, om tillföra ting. Ordet tillhör det mera städade språket.*

ANLÄNDANDE, n. 4. Ankomst. Jfr. *Anlända*.

ANLÖPA, v. n. 5. (börjas som *Löpa*) 1) (om metallar) Överdragas med en tunn oxidhinnna, antingen genom naturlig inverkan (erg. rost), eller genom försiktig uppvarmning, då jern och stål antaga flera olika färger. *Silfret har anlupit och blifvit svartaktigt. Låta stål a. till blått.* — *Syn. Erga sig, Rosta, Blåna, Rodua, Svarna. — 2) (om glas) Överdragas med imma. — *Syn. Imma sig. — V. a. (sjöt.) Under förbisegling besöka en hamn, en kust, ett land, en ö. A. flera örter under en resa.**

ANLÖPANDE, n. 4. 4) Ölverdragning med tunn, oxidhinnna eller imme. Jfr. *Anlöpa*, v. n. 1. o. 2. — 2) Handelsen, då sjöfarande, fartyg anlöpa hamn, kust, o. s. v.

ANLÖPNING, f. 2. 4) Se *Anlöpande*. — 2) Den tunna oxidhinnna, som bildas, då metallar anlöpa.

ÄNMANA, v. a. 1. Mana någon till en handling, hvar till det är pligt förbindes. *A. någon till lydnad, hörsamhet, dygd. A. en folksamling att skingra sig. A. sin skyldendr att berätta. — Syn. Se Uppmanna.*

ANMANANDE, n. 4. Handlingen, då man anmanar.

ANMANING, f. 2. 4) Handlingen, då man anmanar. — *Syn. Se Uppmanning. — 2) Tal eller skrift, hvarigenom någon anmanas. Innehållt af denna a. var följande. Åflata en skriftlig a. till någon. — *Ss. A-sbrf.**

ANMARSCH, m. 3. och

ANMARSCHERANDE, n. 4. eller **ANMARSCHERING**, f. 2. Se *Antåg*.

ANMODA, v. a. 1. Vänligt och höfligt begeära. Ordet brukas i det mera städade språket.

För jag a. dig om uträttanden af denna sak! Jag skall a. honom om att göra det. Jag vill icke af honom.

ANMODAN, f. sing. indef. Höflig och vänlig begäran. *Det skeände på hans a.*

ANMODANDE, n. 4. Handlingen, då man anmodar. — 2) Se *Anmodan*.

ANMÅLA, v. a. 2. (egentl.: Tillsäga om, af tyska ordet *Anmelden*) Tillkännagivva, underrätta

om, läta veta: a) Giſva förman, hushonde eller vederbörande något tillkänna, som är angeläget för dem att veta eller tillhör deras embetsutöfning. *Kusken a-lde nyss, att en af vagnshästarne blifvit sjuk. Ett rån har blifvit a-ltl i polisen. A. något hos regeringen. Det skall bliſva a-ltl på vederbörlig ort till rättelese. — b) Offentligt genom tryck för allmänhetens tillkännagivva*

något, som för somliga kan vara nyttigt att käanna. *A. en ny tidning till prenumeration. A. en bok till subskription.* A. bildandet af ett aktiebolag för ett nytt ångfartyg. — c) Giſva tillkänna ankomsten af en person, som vill göra besök eller önskar erhålla inträde i och för någon angelägenhet. Brukas isynnerhet om tjänare. *Betjenten slog upp flygeldörrarna och a-lde: Grefse X. Kammarjungfrun a-lde ett fruntimmer, som önskade få tala med frun. — d) Hos regering eller högre myndighet tillkännagivva, det något gjort sig förtjent att erhålla något visst uppgiſvet vedermåle af dess lågkomst. A. någon hos regeringen till erhållande af tjänst, ton eller utmärkelse. A. någon till erhållande af Nordstjerneordenen. — e) A. sin helsning, sin värnadvärd, sin komplivang till någon, finare uttryck i st. helsa till någon, bedja om framförandet af sin helsning, &c. — A. sig, v. r.*

ANLÄNDA, v. n. 2. (Tillkännagivva, att man vill anlägga hösök eller önskar erhålla inträde i och för någon angelägenhet. — 2) A. sig till en syssta, söka densamma.

ANMALAN, f. sing. indef. 4) Se *Anmälande*. — 2) Tal eller skrift, hvarigenom något anmäles. A. har inkommit till polisen om ett nyttiget begärgat mord. A. om subskription & eti nytt arbete.

ANMALÄNDE, n. 4. och **ANMALNING**, f. 2. 4) Handlingen, då man anmäter. — 2) Se *Anmalan*, 2.

ANMÄRKA, v. a. 2. 4) Blond flera personer eller föremål särskilt fästa uppmärksamhet på någon eller något. *Jfr. Anlöpa*, v. n. 1. o. 2. — 2) Handelsen, då sjöfarande, fartyg anlöpa hamn, kust, o. s. v.

ANMÄRNING, f. 2. 4) Se *Anlöpande*. — 2) Den tunna oxidhinnna, som bildas, då metallar anlöpa.

ÄNMANA, v. a. 1. Mana någon till en handling, hvar till det är pligt förbindes. *A. någon till lydnad, hörsamhet, dygd. A. en folksamling att skingra sig. A. sin skyldendr att berätta. — Syn. Se Uppmanna.*

ANMANANDE, n. 4. Handlingen, då man anmanar.

ANMANING, f. 2. 4) Handlingen, då man anmanar. — *Syn. Se Uppmanning. — 2) Tal eller skrift, hvarigenom någon anmanas. Innehållt af denna a. var följande. Åflata en skriftlig a. till någon. — *Ss. A-sbrf.**

ANMÄRKARE, m. 5. En, som anmärker (helst i hem. 2 o. 4). — *Syn. Se Tadlare.*

ANMÄRKNING, f. 2. 4) Icktagelse. *Det är en a., som man ofta gjort, att tyranner i allmänhet äro rädda. — 2) Anteckning (upplysande, förklarande, o. s. v.). Kritiska a-ar vid en författares skrifter. A-ar till förklaring af svårare ställen i en bok. A-i brädden. — 3) Ogillande, klander. A. vid en rättegång, vid rättskaps, redogörelse, förslag, o. s. v. Göra a-ar vid allt. Fallen för a-ar. — *Syn. Se Tadla.* — 5) Invända. Härmedt a-rktes å motpartens sida, allt.*

ANMÄRKANDE, n. 4. Handlingen, då man anmärker.

ANMÄRKARE, m. 5. En, som anmärker (helst i hem. 2 o. 4). — *Syn. Se Tadlare.*

ANMÄRKNING, f. 2. 4) Icktagelse. *Det är en a., som man ofta gjort, att tyranner i allmänhet äro rädda. — 2) Anteckning (upplysande, förklarande, o. s. v.). Kritiska a-ar vid en författares skrifter. A-ar till förklaring af svårare ställen i en bok. A-i brädden. — 3)*

Ogillande, klander. A. vid en rättegång, vid rättskaps, redogörelse, förslag, o. s. v. Göra a-ar vid allt.

ANMARKNINGS-ANLEDNING, f. 2. Anledning till annäckning. Brukas isynnerhet om de

anmärkningar, som af rikets ständers konstitutions-utskott göras emot rikets högste embedsmän.
ANMÄRNINGS-KOLUMN, — — kolummn, m. s. Särskilt kolumn i tabeller, räkenskapsböcker, o. s. v., för anmärkningar.

ANMÄRNINGSMÅL, n. 3. Mål, rörande begäget, tjänstefel.

ANMÄRNINGS-PROCENT, — — prosa'nt, m. s. Viss procent, som tillkommer en revisor, af de medel, hvilka vinnas eller inbesparas för enskilt man eller allmän inrättning, till följe af de fel i räkenskaperna, han lyckas uppfäcka.

ANMÄRNINGS-YARD, a. 2. Som förtjenar anmärkas. Brukas både i god och dålig mening. A. redlighet, skicklighet, lycka, otur, elakhet, lättja.

ANNALES, m. pl. 3. 4) (egentl.) Årliga anteckningar af historiska händelser; Årsböcker, — 2) (i allm.) Historien, då den blott och bart ömnämner själva händelserna, med rikedom på årtal och detaljer, utan att ligga i dagen deras inre sammanhang eller befatta sig med tids- och karaktersskildring. — Orden Krönika, Tidböcker äro derved i det närmaste liktydiga. — Motsats är: Pragmatisk Historia.

ANNALIST, — lisst, m. 3. Författare af annaler.

ANNALISTISK, a. 2. Som har formen af eller liknar annaler.

ANNALKANDE, n. 4. Rörelse, hvargenom person eller föremål närmar sig till ett ställe. Vid fjändens a. togo alla till flykten. Vid farbyggets a. gick jag ned till bryggan. — Brukas även, i utsträckt bemärkelse, i fråga om tid, t. ex.: Dagens, nattens, juthelgens, vinderns a.

ANNALKAS, v. d. 4. Se Nalkas. Brukas sällan utom i participe Annalkande, t. ex.: en a. fara.

ANNALKNING, f. 2. (söga brukl.) Se Annalkande.

ANNAMIMA, m. fl., se Anamma, m. fl.

ANNAN, a. 2. neutr. Annan; i beständ form och i plur.: Andre, Andre; genit. Annans (någon gång, enligt gammalt språkbruk, Annars). 4) I en tidning tillkännagivande af enkelt natur, infördt i en tidning. Brukas ej om sådana tillkännagivanden, som utgå från en autoritet; dessa kallas i allmänhet: Kunsgörelser. Läta införa en a. om uthyrandet af en våning. — Ss. A-afgjfst, -afdelning, -kostnad, -tryck, m. fl.

ANNONSBLAD, anmäningsblad, n. 5. ANNONTIDNING, anmäningstidning, f. 2. Tidning, som uteslutande eller huvudsakligen innehåller blott annonser.

ANNONSERADE, anmägare, v. a. o. n. 4. I en tidning tillkännagivna för allmänheten någotting af enkelt natur. A. något eller om något. — Annonsende, n. 4. o. Annonsering, f. 2. (akt. o. pass.)

ANNOR, se under Annan.

ANNORLEDES, ANNORLUNDA, adv. På annat sätt, på annat vis. Saken förhöller sig helt a., än man tror.

Anm. I dagligt tal får man i allmänhet höra Annorledes sammanträgna till Annleds eller Annestare.

ANNORSTÄDES, adv. På annat ställe, på annat håll. Han dricker inte här, utan a. i sfrän, från annat ställe, från annat håll.

Anm. Uttafas ofta i hvardagspråket som Annstädes, Annanstans.

ANNOTATION, anotat'schon, f. 5. Anteckning, uppskriftning, skriftlig anmärkning, uppteckning till minnes. Göra en a. — Ss. A-sbok, -kladd, -lista.

ANNÖTERA, v. a. 4. Anteckna, uppskrifa, teckna sig till minnes. — Annöterande, n. 4.

ANNÖTERING, f. 2. 1) Handlingen, då man annoterar. — 2) Se Annotation.

ANNUEL, — — 1, a. 2. (bot.) Ettårig, som varar blott ett år.

ANNUITET, — — tét, f. 5. 4) Lån med årlig

abetalning på kapitalet jemte räntan, hvargenom det efter en viss tid amorteras. — 2) Se Liffränta.

en annan Alexander, Cicero, Linne. Hon är en annan Taglioni. En annan jag sjelf. En annan kalabatik. — Såsom aftörkning af Annan brukas stundom Ann, t. ex. i uttrycken: Annängen, Annadagen, d. v. s. andra gången, andra dagen, o. s. v.

ANNANDAG, m. 2. Andra dagen af en helg. A. jul, påsk, pingst.

ANNANDAGSFEBER, m. 2. pl. — febrar. Feber, som återkommer hyr annan dag.

ANNANDAGSFROSSA, f. 2. Frossa, som infinner sig hyr annan dag.

ANNARS, adv. 4) I annat fall, i annan händelse, ejest. Skynda dig, a. kommer du försent. — 2) Dessutom, också, för öfrigt. A. är det åven ett godt medel emot denna sjukdom, att . . .

ANNARS, gammal genitiv af Annan; se d. o. ANNEX, anäcks, n. 3. o. 6. Församling, som icke har någon egen kyrkoherde, utan är sammanslagen med en större, hvilken då kallas Moderatorförsamling eller Moderatorkyrka. — Syn. Lydkyrka, Kapell.

ANNEXHEMMAN, anäckshemman, n. 3. Hemman, som, utom det egentliga pastorsestället, blifvit anslaget till förhållning i lönevilkoren för en församlings presterskap.

ANNEXKyrka, anäckstjyrka, f. 4. Kyrka uti ett annex.

ANNGÅNG, sammandraget af Andra gång.

ANNHILERA, v. a. 4. Förinta, tillintetgöra.

ANNONS, anäggning, m. 3. Offentligt tillkännagivande af enkelt natur, infördt i en tidning. Brukas ej om sådana tillkännagivanden, som utgå från en autoritet; dessa kallas i allmänhet: Kunsgörelser. Läta införa en a. om uthyrandet af en våning. — Ss. A-afgjfst, -afdelning, -kostnad, -tryck, m. fl.

ANNONSBLAD, anmäningsblad, n. 5. ANNONTIDNING, anmäningstidning, f. 2. Tidning, som uteslutande eller huvudsakligen innehåller blott annonser.

ANNONSERADE, anmägare, v. a. o. n. 4. I en tidning tillkännagivna för allmänheten någotting af enkelt natur. A. något eller om något. — Annonsende, n. 4. o. Annonsering, f. 2. (akt. o. pass.)

ANNOR, se under Annan.

ANNORLEDES, ANNORLUNDA, adv. På annat sätt, på annat vis. Saken förhöller sig helt a., än man tror.

Anm. I dagligt tal får man i allmänhet höra Annorledes sammanträgna till Annleds eller Annestare.

ANNORSTÄDES, adv. På annat ställe, på annat håll. Han dricker inte här, utan a. i sfrän, från annat ställe, från annat håll.

Anm. Uttafas ofta i hvardagspråket som Annstädes, Annanstans.

ANNOTATION, anotat'schon, f. 5. Anteckning, uppskriftning, skriftlig anmärkning, uppteckning till minnes. Göra en a. — Ss. A-sbok, -kladd, -lista.

ANNÖTERA, v. a. 4. Anteckna, uppskrifa, teckna sig till minnes. — Annöterande, n. 4.

ANNÖTERING, f. 2. 1) Handlingen, då man annoterar. — 2) Se Annotation.

ANNUEL, — — 1, a. 2. (bot.) Ettårig, som varar blott ett år.

ANNUITET, — — tét, f. 5. 4) Lån med årlig

abetalning på kapitalet jemte räntan, hvargenom det efter en viss tid amorteras. — 2) Se Liffränta.

ANNULLERA, v. a. 4. Förklara ogiltig.

ANOMAL, anämäl, a. 2. Från regeln avvändande, oregelbunden.

ANOMALI, anämali, f. 3. Afvikelse från regeln, oregelbundenhet. [--- lit.].

ANONYM, anäny'm, a. 2. Ej namngiven, som ej uppgivit sitt namn, till namnet obekant, namnlös, onämd; saknande underskriftet namn. A. förfallures skrift. — S. m. o. f. 3. Person, som ej uppgivit sitt namn, hvars namn är obekant: En onämd.

ANONYMITET, anänymité, f. 3. Egenskapen att vara anonym: namnlöshet, okändhet. Iakttaga a-en, ej uppgivna sitt namn.

ANOR, f. pl. 4) Rakt uppstigande släglelder på fädernet och mödernet i adliga familjer. Ingen fick tråda inom tornerskranket, som icke kunde visa sina sexton a. — 2) (fig.) Adlig härkomst, adelskap. Yfvas över sina a. Alltid tala om sina a. — Syn. Se Börd.

ANORDNA, v. a. 4) Sätta i viss ordning, sammantälla delarna af ett helt efter en viss plan. A. delarna af et tal. Denna målnings-dr völ a-d. — Syn. Se Ordna. — 2) Laga i ordning till, göra nödiga förberedelser till, tillrusta, tillställa. A. en fest, en bal, en konsert. — 3) Förordna, gifva befällning om, anbefalla. Hvem har a-d dessu åtgärder? — 4) Anvisa till utbetalning. A. en summa till något viss uppgivet åndamål att utgå af allmänna besparingarna.

A. en pension åt någon. A. en summa till utbetalas af ett handelshus. — 5) Gifva i testamente. Den afdidne har dt sin betjent a-t 400 Rdr.

ANORDNANDE, n. 4. Handlingen, då man anordnar.

ANORDNARE, m. 3. Person, som anordnar något.

ANORDNING, f. 2. 4) Se Anordnande. — 2) Hvad som blifvit anordnat, med afscende på den deri rådande ordning och åndamålsenighet.

Hvilken god a. i detta tal! En skön a. i en målnings. Festens a. var ganska förtjänstfull. — 3) Af vederbörande myndighet meddelad skriftlig befällning om gifna medels utbetalande till viss person och i viss åndamål.

— 4) Testamentarisk gävla. Den afdidnes a. till sin betjent utgjorde en summa af 400 Rdr. — 5) Skrift, hvareut tillkännagiviles, ett en summa anordnas till utbetalning. Se der har ni a-en; gå med dem till Statskontoret. — 6) (i skön konst) Delarnes regelmässiga förbindelse till ett helt.

ANORGANISK, a. 2. (vetensk.) Saknande organer. Motsats: Organisk.

ANQVICKA, v. a. 4. (kem.) Tillsätta kvicksilver. Ålyen Amalgamera. — Anqvickande, n. 4. o. Anqvickning, f. 2. Tillsättning af kvicksilfver.

ANROP, n. 5. Ropande till någon, tillrop. Vid hans a. stannade jag genast.

ANROPA, v. a. 1. 1) Tillropa någon, att stan-

na. Brukas heller Ropa än, isynnerhet i sjö-

manspråket, om fartyg, som man prejar. — 2)

Bönfallanderopa till någon om hjelpe, åkalla, på det enträgaste anhålla om. Dig, o Herre! a-r jag i min nöd. A. någon om hjelpt. — Syn. Se Bedja.

ANSEENDE, n. 4. 1) Bedömd, anskrifven. Nyttjas i den hem. aldrig ensamt, utan i för-

ening med adverberna väl, illa. Yara väl, illa a.

— 2) Sou har mycket anseende, högt aktad. En a. man. Vara högt a., mycket a. Han är en af stadens a-aste invånare.

— Syn. Se Aktad.

ANSEENDE, n. 4. 1) (egentl.; af det tyska Ansehen, s. n.) Fästände, betraktande. Förekommer i den hem. endast figurigt i några få uttryck, t. ex.: Utan a. till personen (utan att se på p., d. v. s.) utan att göra skilnad på person.

ANRYCKA, v. u. 2. Tåga framåt, vara i an-

a. till p. — 2) Utseende, yttre sken. *Döma efter utvärtes a-et.* *Gifva sig a. af hög herre, af lärd, o. s. v.* — 3) Utmärkelse, som någon åtnjuter i allmänna området, för dygder, insigter, talanger, förtjenster af det allmänna, hög värdighet, o. s. v. *Han åtnjuter mycket a. bland sina medborgare.* En man utan a. *Rikedom, utan vett och dygd, kan ejl skänka a., men aldrig högalstning.* *Vara, stå i a.* Denna beförden gaf honom ökad a. *Ban har nu förlorat allt a.* Jag skall ejl veta att sätta mig i a. — I utsträckt mening nyttjas ordet i denna bem. även om saker, t. ex.: *Han förstod snarli att sätta inräntningen i a.* Dessa tillverkningar hafte numera förlorat allt sitt förra a. — *Syn.* Betydnenhet, Betydande, Inflytande, Aktuering. — 1 a. till, prop. 4) I betraktande af, med aseende på, för skull. *I a. till de tjenster, han gjort landet, blef han benådad.* Han har i a. till sjukdom icke kunnat infinna sig. *I a. dertill att enkan befinner sig i behövande omständigheter . . .* 2) (mindre ofta) I aseende på, angående, rörande. *I a. till ert nyss hafta yttre, får jag förklara, att . . .* *I a. dertill är jag af den tanken, att . . .* Honom måste du hjälpa, men i a. till mig kan du göra, hur du vill.

ANSENLIK, a. 2. (som ger eller förtjenar aseende) 1) Stor till växten. *En a. karl, qvinna.* — 2) (i allm.) Stor, betydande. *A. längd, höjd, bredd.* *A-t djup.* *A. byggnad, trädgård, åker.* *A. myckenhet.* *A. armé.* *A-t rike.* *A-a krafter.* *Era a. penningsumma, kostnad, tid, fördel.* Delta verk fördrar a-t arbete. — *Syn.* Se *Betydlig*.

ANSENLIGEN, adv. Se *Ansenligt*.

ANSENLIGHET, f. 5. Egenskapen att vara ansenlig. — *Syn.* Storhet, Betydighet.

ANSENEIT, adv. Ganska mycket, ganska, betydligt. *A. stor, rik.* *A. många.*

ANSIGTE, n. 4. Främre delen af menniskans hufvud emellan härfästet, öronen och halson. *Vackert, ädelt, regnbundet, full a.* *Se någon i a-t, stint i a-t.* (Töröld) *Se någon under a-t, se på någon utan fruktan.* *Känna någon till a-t,* d. v. s. till utseendet. *Säga någon de största grofsheter midt i a-t,* d. v. s. rakt fram, utan försyn och skensamhet. — *Syn.* Anlete, Fysionomi, Syn, Planet. — *Ss. Ansigtsgärg, -smuskels, -snerv,* m. fl.

Anm. *Ansigt* är det allmänna uttrycket, och brukas både i tal och skrift; *Anlete* deremot blot i högre stil; *Fysionomi* mest i skrämtums stil, och kan även nyttjas om djur, samt i figurig mening.

ANSIGTSBILDNING, f. 2. Ett ansigtes naturliga bildning, helheten af dess drag.

ANSIGTSDRAG, n. 5. Se *Auletsdrag*.

ANSIGTSROSEN, f. 2. sing. def. Sjukdomen rose, då den uppstigit i ansiget.

ANSIGTSUTTRYCK, n. 3. Uttrycket af en menniskas sinneleg, lynne, känslor eller sinnesrörelser i dess ansigte.

ANSIGTSPINKE, m. 2. pl. — *vinklar.* Vinkel, som formeras af två rätta linier, den ena dragen emellan härfästet och näspetsen, den andra från häckbenet till sistnämnda punkt.

ANSJOVIS, annschöviss, m. 2. Mjukfeng fisk, i Nordsjön och Medelhavet, 6 till 8 tum lång, med små, lätt affallande fjäll. Inläggas, för att tas till smörgås, o. s. v.

ANSJUDA, v. a. 5. (böjes som *Sjuda*) Luttra, fena (metailler). Ordet brukas endast i bergs-

vetenskapen. — *Ansjudande*, n. 4. o. *Ansjudning*, f. 2.

ANSKÄFPA, v. a. 1. Laga, att någon för ett behov fölande nödig sak erhålls, eller att någon för ett visst ändamål behöflig person infinner sig. *A. sdd, red, penningar.* *A. kläder ej sig.* *A. proviant för en fästning.* *A. nödiga medel till en hamnbyggnad.* Sedan alla behoven blifvit a-de. *A. prest, läkare, barnmorska, fästskär, amma.* — *Syn.* Se *Skaffa*.

ANSKAFFANDE, n. 4. Handlingen, då man anskaffar.

ANSKAFFNING, f. 2. (mindre brukl.) Se *Anskaffande*.

ANSKAFFARE, m. 3. Person, som anskaffar eller anskaffat någon eller något.

ANSKJUTA, v. n. 3. (böjes som *Skjuta*) 4) (kem.) *A. i kristaller ell. blott A., bilda, forma sig i kristaller —* 2) (bot, mindre brukl.) Skjuta upp ur jorden, gro, spricka ut. — 3) (fig.) Träffa ett djur med skott, utan att fälla det. — *Ansksjutande*, n. 4. o. *Ansksjutning*, f. 2.

ANSKRI, n. 4. (brukas icke gerna i plur.) Plötsligt och starkt skri, antingen af förskräckelse, eller i afsigt att skrämma. *Gifva till ett a.* Vid denna rystra syn föll hon med ett a. till golvet. *Vildarne rusade med ett högt a. mot oss.* — *Syn.* Se *Rop*.

ANSKRIFTVA, v. a. 3. (böjes som *Skriftva*) Bibringa en person god eller dålig tanka om någon. *A. någon väl, illa.* *Han har illa a-fort er hos ministern.* — Ordet brukas mest i particip, såsom adjektiv.

ANSKRIPVEN, a. p. 2. neutr. — et. Väl eller illa bedömd af någon, till följe af annan persons ingifvelse. *Vara väl, illa a. hos någon.* *Han är illa a. vid hofvet, på börsen, i det huset, hos Tyskarna.*

ANSKARA, v. a. 3. (böjes som *Skära*) (väf.) Varpa.

ANSKÄRNING, f. 2. (väf.) 1) Varpning. — 2) Värp.

ANSLAG, n. 3. 1) Offentligt uppslagen tillkännagivelse. Brukas numera nästan endast i ombetsstil, vid kungörelse om ledige tjester, om auktion, eller vid domstolar om domars offentliggörande. *Kungöra genom a. på dörr, husknut eller tafla.* — *Syn.* Plakat, Affisch. — 2) Plan (i och för något elakt ändamål), anläggning, stämppling. *A. emot ens bif.* *Han vill min underrättning, men jag shall tillståndsgöra hans a.* — *Syn.* Anläggning, Stämppling. — 3) Till något visst statsbehov eller offentligt företag anslagen penningsumma. *Riklets Ständer hafva beviljat ett a. af 100,000 R:dr till allmänna undervisningens befrämjande, för byggande af skolhus, &c.* — 4) (i musik) Angivande af ackord på ett musikinstrument med klaviatur. — 5) Handtag på ett gevär, en bössa, en pistol.

ANSLAGSTUNDNING, f. 2. Rundning på anslaget till gevär eller pistol.

ANSLAGSSEDEL, m. 2. pl. — *sedlar.* Sedel, innehållande någon tillkännagivelse, och antingen anslagen eller ämndet att anslå. *ANSLAGSSPÄN*, n. 3. (botr.) Spjäle eller träbit, hvarpå remikan hvilar, under det tryckaren liggar arket, som skall afdragas, i däckeln.

ANSLAGSSUMMA, f. 4. För något visst ändamål anslagen summa.

ANSLAGSTAFLA, f. 4. Tafla af trä, vanligtvis svartmålad, hvärvid anslås offentliga tillkännagivanden.

ANSLUTA SIG, v. r. 4. o. 5. (böjes som *Sluta*) *A. sig till, förena sig med.* *A. sig till ett parti, ett system, en mening, o. s. v.* Ordet har på sednare tiden upptagits ifrån tyskan, och brukas isynerhet i vetenskapliga, litterära och politiska skrifter.

ANSLÅ, v. a. 3. (böjes som *Slå*) 4) På hukn, dörr eller anslagstafla med rubbar uppfästa något offentligt tillkännagivande. *A. en kungörelse, en förordning, en affisch.* *A. rättegens dom.* — 2) Genom anslag offentligt kungöra. *A. ett hus till salu.* *A. en tjänst såsom ledig.* — 3) Anvisa, fördöma, bestimma medel till något visst behov eller ändamål, så väl enskilt, som offentligt. *Riklets Ständer hafva anslagit en stor summa till landbruks uppfejelpande.* *Han har anslagit inkomsterna af detta hemman åt stora Barahuset.* *Jag a-r 100 R:dr till lön åt min rättare.* *A. viss fond till en offentlig inräntning, till ett samfund.* — 4) Uppskatta, värdera. *Man har anslagit huset till 10,000 R:dr.* *A. sina varor för högt.* — 5) (i musik) Angivna sekord på ett musikinstrument med klaviatur. *Hon a-r ackorderna rent.* Man säger även *A. en tangent, en sträng.* *A. en tonart, taga de bestämmende ackorderna för en tonart.* — 6) (fig.) Göra behagligt intryck på, väcka deltagande, medlidande, beundran. *En uppmaning, som a-r allas sinnen.* Brukas i denna bem. av, neutralt, t. ex.: *Hans predikningar a. alltid på känslan.* *Denna roman a-r på mängden af läsare.* — I denna mening används *Slå* än lika väl, standom äfven absolut, t. ex.: *Den der tidningsartikeln stod a-n, d. v. s. blef allmänt omtyckt.*

ANSLÄNDE, n. 4. 1) Handlingen, då man anslår. — 2) (mindre brukl.) Se *Anslag*, 1, 3 o. 4.

ANSNING, f. 2. 1) Se *Ansande*. 2) Sättet i allmänhet, huru någon eller något ansas. *Hans a. af blommor förtjenar särskilt uppdmärksamhet.* **ANSOLS**, adv. (prov.) *Se Molsols.* **ANSPPÄNNA**, v. a. 3. Visst antal för åk- eller körden, hästar eller andra dragare. *Tidsskrift med sex hästar a.* *Dubbelt a.* fyra hästar. — Ordet bör icke förväxlas med *Spann*.

ANSPELA, v. n. 1. o. 2. Med förtäckta ord hänsyta på något. *Under samtalets lopp a-de han en gång på sina olyckliga ekonomiska omständigheter.* — *Syn.* Alludera.

ANSPELNING, f. 2. Förtäckt hänsynlig på något. *Hon gjorde a. på en nylingen passerad händelse vid hofvet.* — *Syn.* Allusion.

ANSPRÄK, n. 3. 1) Påstående om äganderätten, om rättighet till något. *Göra a. på en egendom, på hälften i ett bolag, på en skogslopp.* Åga, ndcka, hafva a. på något. *Taga i a.* *Göra a. på:* brukas i städad stil af st. f. begära, fördra, utbedja sig, t. ex.: *taga allmänhetens hela uppdmärksamhet i a.* *taga läsurens tålamod för mycket i a.* — 2) (fig.) Hemlig övertygelse eller öppet uttalad påstående om rättighet att anses äga några vissa naturens eller lyckans förmåner, om rättighet till ätnjundande af vörden- eller aktningsbetygelser, af synderlig uppdmärksamhet i bemötandet, af större fördelar, än i allmänhet andra. *Hon gör a. på skönhet.* *Han gör a. på att kallas hofråd.* *Han trädde ut i verlden med stora a. på tycka.* *Taga sig stor a.*

ANSTIFTA, v. a. 1. Genom elaka råd, stämpplingar, ränker, förtal o. d. vara orsak till något ondt. *A. en olycka, en tråta, ett krig.* *Det är han, som a-r allt ondt der i huset.* *A. onigkeit emellan vänner.* — *Syn.* Stifta, Stämpla, Tillställa, Vidiaga åtgärd.

ANSTALTANDE, n. 4. 1) Handlingen, då man anstalar. — *Syn.* Föranstaltande, Bedräfvande, Begärande. — 2) (mindre brukl.) *Anstalt* (bem. 4).

ANSTICKA, v. a. 3. (böjes som *Sticka*), men brukas endast i perf., plusquamperf., part. pass. o. infin.) 1) Antända. — 2) (fig.) Smitta, skämma; fördryva. Säges om smittsamma sjukdomar, om förskräckning af kött, satt, i fig. mening, om laster och förderliga läkrosater. *Pesten hade innan kort anstuckit hela staden.* *Hölltet hade blifvit något anstucket.* *Lasten kan lida a. ett ungt, obenvakadt sinne.* *Många hafva blifvit anstuckna af Erik Janssons förderliga villo-meningar.*

ANSTIFTA, v. a. 1. Genom elaka råd, stämpplingar, ränker, förtal o. d. vara orsak till något ondt. *A. en olycka, en tråta, ett krig.* *Det är han, som a-r allt ondt der i huset.* *A. onigkeit emellan vänner.* — *Syn.* Stifta, Stämpla, Tillställa.

ANSTIFTAN, f. sing. obest. och

ANSTIFTANDE, n. 4. Tillygabringande af något ondt, fördriflig, genom elaka råd, stämpplingar, ränker, förtal o. d. *Detta skedde på hans a.* — *Syn.* Irridan, Intalan, Tillställning, Stämppling.

ANSTIFTARE, m. 3. och

ANSTIFTERSKA, f. 2. Person, som anstilar.

ANSPRÄKSFULL, a. 2. Som, af sann eller falsk öfvertygelse om eget värde, egen öfverläsenhet, af andra fördrar mycken vördnad, åtkting, uppmärksamhet eller storre förmåner. — *Syn.* Se *Högsmodig*, — *Anspräksfull*, adv.

ANSPRÄKSFULLHET, f. 2. Egenskapen att vara anspräksfull.

ANSPRÄKSÖLÖS, a. 2. Som icke har hög tanke om sin person och är blygsam i sina fordringar emot andra. — *Syn.* Se *Blygsam*. — *Anspräksföjt*, adv.

ANSPRÄKSÖLÖSHET, f. 2. Egenskapen att vara anspräkslös. — *Syn.* Se *Blygsamhet*.

ANSPRÄKSÖLÖS, n. 3. (mindre brukl.) Ansats, då man vill springa fort.

ANSPÄNNA, v. a. 2. (foga brukl.) 4) Spänna (hästar eller andra dragare) för åk- eller körden. — 2) Anstränga. *A. alla sina krafter.* I denna bem. kan även sägas *Spänna dn.* — *Anspannan* d. n. 4. o. 4. *Anspänning*, f. 2.

ANSTALT, c. 5. 1) Förberedelse, anordning, åtgärd. *Foga a. om skjuts, om ett län.* *Foga a. om att betala sina skulder.* *Göra a-er till en fest, till en belägring.* *Göra stora a-er.* *Han har träffat sina a-er, d. v. s. tagit sina mätt och steg.* — *Syn.* Anordning, Förberedelse, Tillredelse, Anställning, Tillrustning, Tillställning, Åtgärd. — 2) Inräntning till allmänhetens nytta. *I denna stad finns flera offentliga a-er, såsom lärdymsskolor, en navigationshöghus, burenhus, fastighus, allmänna bad, m. m.* Bruks oftast så i sammansättningar med andre ord, t. ex.: Kreditaanstalt, Undervisningsanstalt, Badanstalt, o. s. v. — *Anstalter*, pl. (sam.) Samtliga redskap för konst, yrke eller något visst arbete. *Skomakaren kom inflytande med alla sina a-er.* *Han har sin kemiska a-er i ett särskilt rum.* *Här har jag alla a-erna för mitt arbete.*

ANSTALTA, v. a. 1. A. om något, foga, göra, träffa anstalt om något; jfr. *Anstalt*. — *Syn.* Bestyra, Beställa, Föranstalta, Tillställa, Vidiaga åtgärd.

ANSTALTANDE, n. 4. 1) Handlingen, då man anstalar. — *Syn.* Föranstaltande, Bedräfvande, Begärande. — 2) (mindre brukl.) *Anstalt* (bem. 4).

ANSTICKA, v. a. 3. (böjes som *Sticka*), men brukas endast i perf., plusquamperf., part. pass. o. infin.) 1) Antända. — 2) (fig.) Smitta, skämma; fördryva. Säges om smittsamma sjukdomar, om förskräckning af kött, satt, i fig. mening, om laster och förderliga läkrosater. *Pesten hade innan kort anstuckit hela staden.* *Hölltet hade blifvit något anstucket.* *Lasten kan lida a. ett ungt, obenvakadt sinne.* *Många hafva blifvit anstuckna af Erik Janssons förderliga villo-meningar.*

ANSTIFTA, v. a. 1. Genom elaka råd, stämpplingar, ränker, förtal o. d. vara orsak till något ondt. *A. en olycka, en tråta, ett krig.* *Det är han, som a-r allt ondt der i huset.* *A. onigkeit emellan vänner.* — *Syn.* Stifta, Stämpla, Tillställa.

ANSTIFTAN, f. sing. obest. och

ANSTIFTANDE, n. 4. Tillygabringande af något ondt, fördriflig, genom elaka råd, stämpplingar, ränker, förtal o. d. *Detta skedde på hans a.* — *Syn.* Irridan, Intalan, Tillställning, Stämppling.

ANSTIFTARE, m. 3. och

ANSTIFTERSKA, f. 2. Person, som anstilar.

ANSTIFTNING, f. 2. Se *Anstiftan*.

